

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ OMAGIALĂ SABINA ISPAS – 80 DE ANI DE LA NAȘTERE

Sergiu COGUT

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1330-0833>

În ziua de 18 ianuarie 2021, la Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al MECC s-a desfășurat Conferința științifică omagială „Sabina Ispas – 80 de ani de la naștere”.

Evenimentul a fost dedicat Doamnei Sabina ISPAS, reputată folcloristă, academician al Academiei Române. Alături de cercetătorii de la Chișinău, la evenimentul omagial au prezentat comunicări colegi de la Iași, Cluj și Timișoara.

În deschiderea conferinței, doamna director al Institutului de Filologie Română „Bogdan P.-Hasdeu”, dr. hab. Nina Corcinschi aduce elogiile omagiatei academician Sabina Ispas, eminent folclorist și etnograf, director al Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, după care remarcă vârsta frumoasă pe care o împlinește Domnia Sa – vârstă a realizărilor științifice foarte importante, adresându-i calde felicitări și urări de sănătate, bucurii și realizări frumoase în continuare.

Totodată, dna N. Corcinschi precizează că acest eveniment științific este un gest binevenit de a aprecia o carieră științifică bogată, amplă, o carieră științifică axată pe cercetarea fenomenului folcloric în întreaga lui complexitate, remarcând că este cunoscut că faptele de folclor ale unui popor sunt o marcă a identității sale naționale și culturale, iar studierea tradițiilor românești, a obiceiurilor este o modalitate sigură de a ne înțelege pe noi, de a înțelege mentalitatea poporului român, de a înțelege cum stau lucrurile cu vechimea noastră și ne poate servi drept un indicator al vectorului de evoluție a contemporanității, să privim mai departe, să vedem cu ce mergem în Europa. Or, în parcursul nostru european noi nu venim cu mâna goală, ne însoțim de specificitatea noastră spirituală, de tradițiile noastre, de cultura noastră, de patrimoniul nostru cultural la care au trudit generații de înaintași. Doamna acad. Sabina Ispas, prin cercetările și studiile Domniei Sale, fixează

jaloanele științifice ale culturii noastre orale și ne ajută să ne înțelegem și să ne cunoaștem mai bine ca identitate națională și spirituală. Doamna director Nina Corcinschi îi exprimă doamnei Sabina Ispas toată aprecierea comunității academice pentru rezultatele științifice, pentru o viață dedicată cercetării.

Doamna acad. S. Ispas îi multumește mult pentru cuvintele frumoase, nobile, care o emoționează și mărturisește că toată viața și-a dorit să vadă laolaltă, să înțeleagă și să facă cunoscut pretutindeni, acolo unde întâmplările vieții au dus-o, mesajul profund, de adâncime al spiritualității românești de pretutindeni, pentru că ne aflăm în fața unui sistem cultural cu o vechime apreciabilă pentru Europa, unul din cele mai vechi sisteme culturale, înțelegând prin aceasta un complex de evenimente și fenomene care acoperă întreaga existență spirituală și materială a unei comunități unite prin limbă, folclor, prin evenimente comune, fericite sau dramatice. Dar nu aceasta e cel mai important. Important este că s-a păstrat conștiința și mai ales acest sistem cultural de referință care ne dă demnitate, mândria de a aparține acestei culturi, o formă de unitate pe care mai puțină lume o înțelege, dar pe care fiecare dintre noi o trăim. Atunci când este nevoie, știm să recunoaștem ce trebuie și ce este bine să facem, și, bineînțeles, extraordinara exprimare în formele poetice, muzicale, de mișcare, în estetica costumului, în estetica și caracteristicile extraordinare tehnice, în cunoașterea tuturor acestor aspecte ale culturii care creează sistemul. Toate aceste lucruri dumneaei s-a străduit să le înțeleagă, să le facă cunoscute și celorlalți. Mai ales, s-a străduit să le iubească lumea, lumea noastră și cealaltă lume, care nu este chiar a noastră, dar care trebuie să ne cunoască și să colaboreze cu noi. Avem contribuții remarcabile la istoria Europei. Și să nu uităm că, împreună cu echipe de specialiști din Republica Moldova, am colaborat și am realizat cele două dosare, acum este în curs de realizare cel de-al treilea. Dar cele două dosare, prin care în patrimoniul universal al umanității se află două componente importante ale culturii noastre la care au colaborat specialiștii din Republica Moldova și cei din România, au fost acceptate în patrimoniul universal al umanității. Este mult, iar colaborarea noastră a fost întotdeauna frumoasă, spornică și înțeleaptă.

Doamna director Nina Corcinschi, adresându-i-se doamnei acad. Ispas, îi mulțumește că ne face cunoscuți lumii, ne pune pe tapetul universalității realizările noastre, patrimoniul nostru cultural și în felul acesta nu putem decât să-i fim recunoscători și să-i mulțumim, pentru că ține de foarte mare efort și de vocație să cercetezi tot patrimoniul cultural, să identifici aspectele

fundamentale ale patrimoniului cultural, să înțelegi care este partea ce ține de trecut și care vorbește despre prezent și care trimite o punte spre viitor nu e puțin lucru. Apoi îi mulțumește încă o dată și o felicită pentru aceste realizări frumoase, după care anunță că până a deschide sesiunea de comunicări științifice, i se oferă cuvânt domnului Președinte al Academiei de Științe, domnului acad. Ion Tighineanu.

În deschiderea conferinței, dl **Ion Tighineanu**, Președintele Academiei de Științe a Moldovei, adresându-se tuturor participanților, a subliniat că îi face o deosebită plăcere să îi salute la conferința științifică aniversară dedicată doamnei acad. Cornelia Sabina Ispas, o notorietate în cercetarea etnografică, folclor și patrimoniu cultural imaterial, director al Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” al Academiei Române, adăugând că, în numele Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei, salută prezența domnului acad. Mihai Cimpoi și a conducerii Institutului de Filologie Română „Bogdan P.-Hasdeu”, a folcloriștilor și etnologilor atât de la Chișinău, cât și din Cluj, Timișoara, Iași, care reprezintă diferite entități culturale-științifice. Salută pe toate cele 50 de personalități care participă la acest for important. Adresându-i-se Doamnei acad. Sabina Ispas, menționează că e onorat din partea comunității științifice a Republicii Moldova să-i adreseze un mesaj de felicitare în contextul aniversării pe care o marchează, precizând că itinerarul parcurs ne impresionează și devine o călăuză pentru cei care fac cercetări în domeniu. Apoi specifică faptul că Doamna S. Ispas si-a început activitatea în calitate de cercetător științific stagiar în anul 1966, ulterior a activat ca cercetător științific, cercetător științific principal gradul III, gradul II și gradul I. Din anul 1990 este coordonator al Sectorului Arhiva de Folclor și Etnografie de la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. În decursul următorilor ani a îndeplinit funcția de secretar științific al aceluiași institut, iar în 1997 a fost aleasă director al acestei prestigioase instituții. Ca membru titular al Academiei Române, a abordat mai multe domenii de cercetare, printre care rolul și locul culturilor orale în cadrul culturilor locale naționale și regionale, genuri și specii (cum ar fi balada, legenda, basmul folcloric, poezia lirică, colindul), principii de tipologie pentru sistematizarea textului poetic liric după metoda istorico-geografică, relațiile dintre cultura populară și cultura românească savantă în perioada medievală, religie și cultură etc. Precizează apoi că, dacă ne-am opri doar la aceste dimensiuni, ar fi suficient pentru a ne forma o imagine complexă a activității științifice pe care o desfășoară de-a lungul timpului. Diverse societăți științifice și uniuni de specialitate au considerat și sunt onorate să o invite în calitate de membru

al comitetelor științifice ale conferințelor internaționale, colegiilor de redacție, consiliilor de susținere a tezelor de doctorat etc.

În anul 2004 activitatea Dumneaei a fost înalt apreciată prin alegerea în calitate de membru corespondent, iar în 2009 de membru titular al Academiei Române. Totodată, este membru în mai multe comisii naționale, cum ar fi: Comisia de Folclor a Academiei Române, în 1987, Președinte al Comisiei de Folclor, din 2009, Președinte al Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Intangibil, începând cu 2007, tot în același an a fost desemnată membru al Comisiei Naționale de Atestare a titlurilor, diplomelor și certificatelor universitare., Cu referire la colaborarea cu organizațiile din domeniile cercetării și inovării din Republica Moldova, domnul I. Tighineanu menționează activitatea Dumneaei în colegiul de redacție al Revistei de Etnologie și Culturologie, revista Institutului Patrimoniului Cultural; a buletinului științific al Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău. Multiple generații de specialiști în domeniul folclorului și al folcloristicii îi sunt recunoscători pentru cursurile și prelegerile susținute de-a lungul anilor, inclusiv și cercetătorii de la Institutul de Filologie Română „Bogdan P.-Hasdeu”, precum și cadrele de cultură din Republica Moldova pentru că le-a organizat un stagiul profesional la institutul pe care îl conduce. Domnul Președinte al Academiei de Științe a Moldovei apreciază faptul că în lucrările Dumneaei figurează și mostre ale culturii populare din Republica Moldova. Activitatea științifică și editorială a Domniei Sale a fost înalt recunoscută prin conferirea mai multor distincții importante.

Domnul Președinte Tighineanu anunță că pentru slujirea cu devotament și aportul considerabil adus în domeniul etnologiei și folclorului și cu ocazia însemnatei aniversări, la distincțiile prestigioase pe care le are Doamna acad. Sabina Ispas, se mai alătură medalia „Nicolae Milescu Spătaru” conferită de Academia de Științe a Moldovei.

În cuvântul său de răspuns, omagiata acad. Sabina Ispas, îi mulțumește mult, dlui Președinte al AȘM în primul rând, pentru prezență. Pentru că, la cât de ocupată este o personalitate ca Dumnealui, să găsească timp pentru un asemenea eveniment, legat în situația asta de ea, este o onoare cu totul și cu totul deosebită. De asemenea, mulțumește, este deosebit de onorată, impresiionată de diploma și medalia acordată. Ea se adaugă celor care vin din România sau din Italia, în egală măsură fiind un stimul deosebit și un exemplu de mulțumire pentru faptul că cineva recunoaște că a făcut cât s-a putut în aceste vremuri nu foarte ușoare, ceva pentru spiritualitatea românească. Încă o dată

mulțumește mult de tot și așteaptă să ne vedem, așteaptă să încheiem niște contacte frumoase, cu manifestări la care să participe colegii din Republica Moldova. De fapt, dumnealor au fost prezenți aproape de fiecare dată atât la atelierele Brăiloiu, cât și la „Colocviile Brăiloiu”. Iar colaborarea cu Republica Moldova, cu specialiștii din Academie a împlinit deja 30 de ani. Menționează în continuare că a publicat *Imagini și permanente în literatura românească*, care a devenit volumul nr. 1 din *Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor*, care a dedicat și un număr generației 1940-41 și 1945, în care este și colega de la institutul de la Chișinău. Așadar, avem terenuri comune, avem încă în desfășurare programe comune, ceea ce trebuie să recunoaștem că este o colaborare frumoasă, elegantă și înseamnă că ne înțelegem, gândim foarte asemănător, avem o viziune asupra fenomenului și a culturii care ne face să putem comunica corect, frumos și elegant.

Doamna Sabina Ispas ne asigură că această colaborare va continua pe cea care există. Or, colegii săi de la Etnografie lucrează pe un program comun cu muzeul Cahul, e un program în desfășurare, iar pentru dosarul care se pregătește la cămașa cu altiță, partea din Republica Moldova are o contribuție substanțială, urmând să fie prezentat în luna martie la Comisia de la Paris, este un dosar transfrontalier comun – România și Republica Moldova.

În deschiderea sesiunii de comunicări, cuvântul i-a fost oferit dlui acad. Mihai Cimpoi.

În prezentarea sa, acad. **Mihai Cimpoi** a expus doar câteva teze din textul său academic rezumativ relevând că Mircea Eliade, marele nostru mitograf și istoric al religiilor, spunea că nu avem o Renaștere națională românească, în schimb avem un folclor bogat, un folclor care ne reprezintă cu funcție renaștentistă, cu funcție de Renaștere. Adresându-se doamnei acad. Sabina Ispas, dl M. Cimpoi notează că omagiata a reconfirmat această părere a marelui mitograf prin tot ce a făcut, prin studiile Dumneaei despre folclor, despre întreg domeniul etnografic și folcloric, remarcând că ceea ce a demonstrat în mod deosebit este faptul că din acest fond de arhetipalitate al folclorului nostru s-au nutrit marii poeți, inclusiv Eminescu, care a pornit nu numai în *Luceafărul* și în poeziile de inspirație folclorică, dar și, să zicem, într-o bijuterie sonoră precum este *Colinde, colinde*. Aducă apoi că de studiile Dumneaei și-a amintit și cu ajutorul colegului nostru Tudor Colac atunci când a ascultat colinde cântate la Sibiu, o festivitate organizată acolo cu junii Sibiului, cu Paul Fuego Surugiu care cântă admirabil colindele noastre, nu numai el, dar și Vasile Șeicaru, și Tudor Gheorghe. Și-a mai amintit de

colinde atunci când în anumite emisiuni de la TVR Moldova s-au transmis secvențe de la Nordul Moldovei și din Nordul Bucovinei, unde se păstrează aceste colinde. Nu numai colindele, dar și malanca, banda Jianu. A fost într-o secvență un interviu cu o fetiță din satul Rublenița, Soroca, care, împreună cu niște fete, a cântat foarte frumos colinde și a spus reporterului de la TVR Moldova, întrebată fiind de unde știe acel colind, că le știe de la bunicul ei și a adăugat că este un colind pur românesc. Apoi domnul M. Cimpoi apreciază că doamna Sabina Ispas ne-a demonstrat că aceste colinde ale noastre sunt pur românești, reprezintă spiritualitatea noastră care substituie Renașterea, încheind prin aceea că îi urează „La mulți ani”, adăugând totodată că ne bucură această manifestare, ne desparte această distanță, dar suntem cu sufletul la Dumneai la această aniversare deosebită, care, de fapt, exprimă o tinerețe sufletească și spirituală.

Urmând dialogul deja stabilit, Doamna acad. Ispas îi mulțumește dlui M. Cimpoi și recunoaște că a ales ca exemplu una dintre speciile care în viziunea Dumneai are o importanță fundamentală pentru cultura românească și anume colindul, pe care Dumneai l-a numit „cea mai frumoasă poezie medievală a României”. Și dacă cineva ar avea îngăduința să analizeze cu răbdare repertoriile vechi de colind, nu cele de cântece de Crăciun, în care deja s-au făcut multe amestecuri de terminologie, dar colindele vechi, ce se integrează perfect diverselor dispute medievale pe probleme teologice, probleme estetice, sunt de o complexitate cu totul deosebită. Mai mult, Domnia Sa crede că în aceeași situație este și balada, mai ales cântecul epic-eroic care se asociază deosebit de evident cu fenomenul european, pe de o parte, dar și cu fenomenul asemănător din spațiul Orientului Apropiat, pe de altă parte. Și asta deja ne duce cu gândul la o interrelaționare culturală, istorică – fenomene care încă mai au spații necesare pentru analiză și pentru descoperire.

Dl acad. **M. Cimpoi** amintește că balada populară a avut un impact deosebit asupra unor poeți de talia lui Marin Sorescu și a basarabeanului nostru Ion Vatamanu și nu numai. Deci iată că acel fond de arhetipalitate, de care a vorbit omagiată este valorizat și de poeții noștri de astăzi.

La rândul-i, Doamna academician Ispas notează că nu este ușor să editezi poezia populară. Dacă cineva a urmărit tipologia liricele erotice, a văzut că acolo a inclus textul poetic liric din Republica Moldova, din Timoc, din Bulgaria, din Bucovina, din Ucraina și din Ungaria. S-a străduit atunci cât s-a putut, cât ne-a arătat lirica erotică, care are o conotație foarte deosebită. E specială în ceea ce privește marca spiritualității etnice. Acolo și-a permis și n-a fost

ușor, au trebuit niște aprobări speciale la publicație, pentru că era între 1985 și 1989 și depășea granițele. De aceea, a trebuit să obțină o aprobare pentru această publicare, în care să includă și teritoriile în care circulă cultura populară românească în afara granițelor României.

Dna moderator N. Corcinschi observă că Dna acad. Ispas a oferit literaților, o foarte bună pistă de analiză și de investigație.

Totodată, precizează că inițiatorul acestui eveniment și organizatorul conferinței este colegul **Tudor Colac**, un bun exemplu de frumoasă conlucrare între colegi. Îi mulțumește dlui dr. T. Colac pentru inițiativă, pentru implicare, pentru conlucrare și îi oferă cuvântul.

Din capul locului, dl Colac își exprimă bucuria că această conferință omagială ia forma unui dialog care dinamizează mult decurgerea ei. Referindu-se la comunicare, d-lui precizează că inițial și-a propus să vorbească la o temă despre care s-a mai vorbit și cu ani în urmă: *Academician Sabina Ispas – promotoarea unei folcloristici militante sau recurs la model*. Adevărat că antevorbitorii au și dat start acestor calificări de militant în folcloristica noastră. Adresându-se Doamnei acad. Sabina Ispas, domnilor academicieni, participanților la conferință, Tudor Colac menționează că se simte onorat să vorbească în fața unei personalități pe care, de mai multe decenii, o considerăm valoare umană de unicat în peisajul cultural al României contemporane. Folclorul, după cum se știe, există și se dezvoltă în baza unor modele, la fel și folcloristica – știința care se ocupă cu studiul creației folclorice. Colectivul nostru modest de cercetători științifici de la Chișinău a avut acel beneficiu de acces pe parcursul anilor la modelele de gândire și investigare din partea unor piloni însemnați ai etnologiei românești, numindu-i pe unii dintre acei pe care i-a cunoscut: Sabina Ispas, Ion Ghinoiu, Ion și Silvia Ciubotaru, Ion și Maria Cuceu, Mihai Pop, Dumitru Pop, Nicolae Băieșu, Ion Mușlea, Ovidiu Bârlea, Emilia Comișel, Adrian Fochi, Ghizela Sulițeanu, Steluța Popa, Alexandru Amzulescu. În continuare, Tudor Colac precizează că am putea aici să ne referim la zeci și zeci de nume notorii, de ce nu la pleiada *in corpore* din *Dicționarul etnologilor români* al lui Iordan Datcu. Iată postată o fotografie, despre care vorbitoarul menționează că la mijlocul anilor '80 a avut onoarea să însoțească un grup de cadre din cultură, la invitația doamnei Sabina Ispas, pentru un stagiu profesional la ei. Ca basarabeni cu gânduri bune, au plecat vreo 20 la București, unde au fost primiți sufletește, găzduiți cu toată ospitalitatea de Doamna Sabina Ispas și colectivul Institutului de Etnografie și Folclor

„Constantin Brăiloiu”. Au fost zile de pomină, își amintește dl Colac, fiindcă colegii din Republica Moldova, care reprezintă diferite vetre de folclor, dar și diferite instituții în domeniul culturii populare, au avut ce învăța acolo la institut și, în primul rând, de la doamna Sabina Ispas.

Prin ce anume folclorista Sabina Ispas a cucerit podiumul meritoriu al generozității de excelență? Răspunsul, consideră dl Colac, ar putea fi unul simplu: prin întreaga sa operă ce denotă integral slujirea cu devotament tradiției, istoriei, continuității. Pe la mijlocul anilor '80 Domnia Sa a acceptat această colaborare. Ulterior, precizează Tudor Colac, a avut mai multe invitații la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” și aceste stagii profesionale, seminarii, întruniri și colocvii i-au format impresia că, într-adevăr, unul dintre marile rezultate – poate că de aici începe acel caracter militant al Domniei Sale – a fost formarea unei echipe selecte din specialiști de la Institutul de Etnografie și Folclor. Unii dintre membrii acesteia ulterior au venit și la Chișinău, și la noi la institut.

Arhiva de folclor din cadrul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, menționează dl Colac, a înmagazinat un număr impunător de documente fonogramice într-o arhivă cu zeci de mii de cilindre de fonograf, discuri, role de bandă de magnetofon, casete video și fotografii, citează dintr-un articol al lui Iordan Datcu: „toate însoțite de un sistem complex de fișe care furnizează date suplimentare privind fenomenele cercetate, transcrieri literare, muzicale și coreografice, schițe”. Or, un alt citat: „Documentele arhivei institutului oferă informație etnologică despre întreg teritoriul României și despre zonele locuite de vorbitori ai limbii române din afara granițelor”. La această etapă, precizează vorbitorul, se reține o primă realizare, nu că militantă, dar revoluționară, în felul ei, a directorului, a doamnei doctor Sabina Ispas: formarea și îndrumarea științifică a acestei arhive de folclor care este o realizare de seamă, urmând în continuare o seamă de tipărituri, un număr apreciabil de volume din colecția *Corpusul folclorului românesc*. Această acțiune de anvergură a impulsionat esențial elaborarea și tipărirea corpusului folclorului din Republica Moldova, urmat de o serie de culegeri zonale de folclor, volume zonale și de seria pentru elevi *Mărgăritare*. Sabina Ispas consideră că cercetătorii au datoria să respecte înaintașii, moștenirea lăsată nouă, în același timp acceptând modernitatea ca fenomen viu.

Cenzurarea, sub presiunea ideologiei sovietice, a volumelor de folclor de la Chișinău a dus, cu părere de rău, la excluderea din texte a elementului

religios, fapt ce nu putea să nu fie observat de colega noastră Sabina Ispas într-un articol de analiză, contribuind astfel la conturarea identității culturale specifice. Gestul Domniei Sale a fost ca un colac de salvare pentru colegii chișinăuieni în orientarea cercetărilor în domeniu.

Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei de Științe a Moldovei a fost înființat în 1991 și și-a propus încă de atunci obiective principale: tezaurul etnofolcloric din Moldova, cercetarea etnoistorică a culturii populare, istoria și teoria folclorului. Între anii 1996 și 2000 tema de cercetare a fost moștenirea etnofolclorică și istorico-culturală a moldovenilor și rolul ei în renașterea și dezvoltarea culturii naționale. În 1993 colectivul de folcloriști de la Chișinău a fost distins de către Academia Română cu Premiul „Simion Florea Marian”. Cu regret, proiectele înaintate nu au avut șanse de izbândă din cauza schimbării frecvente a conducerii de vârf de la Chișinău, culminând cu desființarea institutului respectiv. Însă invocarea insistentă a nevoii de model a Sabinei Ispas (expresie lansată de Nicolae Panea *in honorem* Sabina Ispas la 75 de ani ai Domniei Sale) este o pledoarie în favoarea ideii de continuitate, care i-a servit protagonistei drept scut de apărare în fața diverselor tendințe la modă în procesul fermității parcursului științific și clarității opțiunilor teoretice militante. Ele reprezintă în esență argumentul funcțional al evoluției folcloristice și afirmării sale identitar-epistemice. În ansamblu privite, eforturile Sabinei Ispas converg spre modernizarea formelor de exprimare social-instituțională a folclorului și folcloristicii.

Performanțele Sabinei Ispas în domeniul de cercetare și în cel editorial, funcțiile de prim rang în diverse comisii naționale și internaționale, contribuția de excepție la definirea, organizarea și promovarea arhivelor, contribuția la corpusurile tematice, indexurile motivice și tipologice, bibliografiile generale și pe categorii și specii etc. ne permit noi definiții pe care le merită Domnia Sa. Dl Colac s-a gândit că ar fi bine ca personalitatea Sabina Ispas să o definim ca om-colindă, om-baladă, om-poveste cântată, om-istorie, om-comunicare, om-sărbătoare și am putea face uz și de alte chei ale vieții Domniei Sale și ale creației, care constituie argumente ale atributului militant al folcloristicii propuse de omagiata doamnă academician. Adresându-se Doamnei S. Ispas, Tudor Colac precizează că dacă ar fi de competența sa, el ar mai institui pentru distinsa noastră colegă un titlu nou de personalitate edenică, celestă, protectoare a folclorului nostru românesc. În încheiere, dul Colac îi urează „La mulți ani”.

Doamna Sabina Ispas îi mulțumește mult, precizând că moldovenii, ca

de obicei, sunt șugubeți, au simțul umorului, se joacă frumos cu vorbele, dar trebuie să recunoască faptul că Tudor Colac a sesizat perfect interesul Dumneai foarte accentuat pentru arhivele multimedia, arhivele de folclor. Apoi adaugă că în această societate modernă, pentru a ne regăsi, a nu ne rătăci, a nu confunda valorile, a nu merge după noile paradigme fără nici un fel de discernământ este absolută nevoie de acest depozit cultural – arhiva multimedia de etnografie și folclor. De aceea, alături de colegii săi, dintre care patru sunt prezenți aici, pe un ecran – Iulia Visoșeschi, Ioana Fruntelată, Mariana Ciuciu și Cristina Damaschin, toate patru lucrează la colectivul de arhivă și au în vedere valorificarea prin publicare savantă, prin publicare academică a tuturor surselor de referință, precizând că arhiva va împlini în curând 100 de ani și toate aceste surse caresunt realizate, documentele care sunt realizate de specialiști cu înaltă calificare și care acoperă 100 de ani în care istoria României a fost foarte zbuciumată, foarte încărcată, plină de momente de răscruce, ne va ajuta să acceptăm noul, pentru că, mai ales în folclor, nu trebuie să ignorăm dinamica și faptul că lucrurile se actualizează. Niciodată în cultura populară nu se păstrează ceva, dacă nu e nevoie de acel ceva, dar noi trebuie să avem grijă ca ele să se păstreze acolo, să nu cumva să pierdem vreo zală din lanțul acesta istoric cultural. Pentru că încă o dată domnul T. Colac a sesizat foarte bine cea de-a doua obsesie pe care o are d-ei, aceea a continuității în domeniul metodologic, al studiului nostru pe care-l facem, pentru că nimic nu se naște din nimic și atunci trebuie să avem această continuitate, să vedem evoluția, să vedem dinamica gândirii. În felul acesta, ne înțelegem mai bine noi ca specialiști și-i înțelegem pe cei, pe care-i studiem. De fapt, noi studiem o multitudine de expresii ale culturii, de modele exprimate individual, toate lucrurile astea trebuie să le facem. Aceasta înseamnă totuși cercetare savantă, nu diletant, nu amator, nu pentru că ne place, nu ca un hobby, ci pur și simplu (...) pe tot ce înseamnă acest sistem nemaipomenit, care ne ajută să avem o identitate recognoscibilă, acceptată de fiecare dintre noi, acceptată de comunitate, acceptată de cei din afara noastră. Și el, dacă mă recunoaște în felul ăsta, trebuie să mă recunoască prin ce am eu valoros, prin ce am oferit eu și prin ce am eu în sursele mele documentare. Într-adevăr, dl Tudor Colac a sesizat două dintre obsesiile Dumneai, dacă poate să le spună așa. Dacă e să vorbim despre gândirea asta șugubață moldovenească, relevă Doamna Ispas, să știți că există niște particularități care sunt legate de provincie, de istoria fiecăruia, istoria neamului și istoria localităților și a celor care trăiesc acolo. Toată Moldova are, între altele, buni povestitori, dar buni de tot, din-

tre cei mai buni. Există niște particularități ale povestitului. În Moldova se identifică un anumit tip de povestit, în care este inclus acest joc al cuvintelor și imaginilor. Doamna Sabina Ispas îi mulțumește dlui T. Colac încă o dată, pentru că o tulbură ceea ce a spus d-lui și pentru că a sesizat ceva ce pentru Dumneaei e foarte important: evoluția domeniilor noastre, că sunt mai multe în perioada modernă. Doamna moderatoare Nina Corcinschi subliniază că așa-zisele „obsesii” ale doamnei academician Sabina Ispas sunt salvatoare pentru noi, pentru că tăvălugul globalizării vine și cu beneficii, dar și cu niște riscuri, cu niște amenințări de ruptură, de ștergere a factorului național. Sunt aceste amenințări, le cunoaștem, le simțim, le intuim cu toții și avem nevoie de repere care să ne țină bine pe picioare, vertical, să nu uităm de unde venim și cu ce ne însoțim.

Următorul raportor a fost anunțat dl **I. H. Ciubotaru**, savant folclorist de la Iași, care își începe prezentarea cu amintiri legate de omagiată. A terminat facultatea în același an 1966, de acolo înainte a păstrat legătura cu Sabina Ispas. S-au întâlnit imediat peste câțiva ani la primul festival-concurs internațional de folclor, care s-a organizat la București în 1969, o manifestare de mare amploare, o sesiune științifică memorabilă, la care Sabina Ispas a avut și o intervenție. Dar, mai presus de toate, era deja printre diriguitorii acelei manifestări, semn că se așezase foarte bine în institutul în care avea să lucreze până în zilele noastre. Apoi subliniază faptul că Sabina Ispas este un cercetător care a îmbrățișat cam toate domeniile etnologiei. Întâi de toate, remarcă domnul I. H. Ciubotaru, a avut norocul să fie într-un colectiv foarte bine organizat și a pornit metodic în tot ceea ce a făcut. A avut parte de îndrumători deosebiți în frunte cu regretatul profesor Mihai Pop. A făcut cercetări de teren încă de timpuriu, ceea ce înseamnă că s-a acomodat cu specificul muncii noastre, după care s-a orientat cam spre toate domeniile. O vreme a cercetat mai îndeaproape eposul versificat, a scris mai multe studii despre baladele noastre cele mai importante, pe care le-a reunit mai târziu într-un volum foarte important care se cheamă *Cântecul epic românesc în context sud-est european. Cântecele peșirii*, o carte care a apărut în anul 1995 și care a fost încununată, pe bună dreptate și pe merit, cu Premiul Academiei Române „Simion Florea Marian”. Sub acest aspect, etnologul Sabina Ispas duce mai departe munca unor cercetători iluștri precum Alexandru Amzulescu, Adrian Fochi, Ion Taloș, Petru Caraman. Pentru că, într-adevăr, în acest volum care se subintitulează *Cântecele peșirii*, pe lângă cercetările pe care le face asupra baladelor *Vidros*, *Iovane Ocoval*, *Novac și Zâna*, se ocupă și de tipul de baladă care l-a interesat

îndeaproape pe savantul de la Iași și care i-a închinat studii memorabile. Sabina Ispas intră, așadar, într-o constelație de cercetători care s-au ocupat de un subiect deosebit de valoros. Apoi, își amintește domnul I. H. Ciubotaru, când mergea pe la București, le vedea pe colegile de aceeași vârstă care trudeau de zor la pregătirea Colecției Naționale de Folclor, un proiect foarte ambițios pe care bucureștenii l-au pus în aplicare și l-au realizat în cea mai mare parte. Iar Sabina Ispas, împreună cu colega ei Doina Druță, are meritul de a fi dat la iveală volumul intitulat *Lirică de dragoste: index tematic și tipologic*, nu mai puțin de patru volume impunătoare. Așadar, o lucrare excepțională asupra unei categorii folclorice dintre cele mai importante din toată cultura noastră tradițională, o lucrare care iarăși nu a trecut neobservată și a fost premiată de îndată cu o înaltă distincție și anume Premiul Institutului de Demoetnoantropologie de la Palermo „Giuseppe Pitre - Salomone Marino”, poate cel mai important premiu care se acordă la nivel universal, internațional unei lucrări de etnologie. Această carte, pe bună dreptate, a fost încununată cu acest premiu. A avut prilejul să o consulte de curând, continuă vorbitorul, și și-a dat seama cât de utilă este această tipologie, întrebându-se când se va ajunge, dacă se va ajunge, să se publice și celelalte tipologii ale altor categorii folclorice, care ne sunt atât de utile pentru domeniul nostru de cercetare. Apoi Sabina Ispas a scris mai multe studii, mai întâi cu caracter teoretic și metodologic, în care discută conceptele culturii populare tradiționale și nu erau puține, care și acestea aveau să fie reunite la un moment dat în volumul *Cultură orală și informație transculturală*, volum apărut în anul 2003 la Editura Academiei Române. O carte deosebit de importantă, pentru că vine într-un moment de răscruce. Și aici Sabina Ispas are din nou o contribuție originală. Ea spune că fiecare generație de cercetători, care ajunge la maturitate, are datoria să gândească și să regândească tot ceea ce a acumulat de-a lungul timpului și să vadă dacă nu cumva se pune problema unor reevaluări, unor regândiri ale conceptelor care trebuie așezate pe temelii mai potrivite. Sub acest aspect, ea apare cu multă dăruire și cu multă dreptate domeniul folclorului, care la, un moment dat, risca să fie anihilat de antropologia culturală, care încerca, începuse să-și subsumeze și folclorul, și etnografia, și arta populară, și celelalte. Sub acest aspect, cartea aceasta cu caracter teoretic este deosebit de importantă, pentru că, într-adevăr, aruncă o nouă lumină asupra unui domeniu atât de important, la rândul lui, antropologia culturală, și atât de profitabil pentru cercetările de cultură populară în general. Evident, totdeauna s-a ajuns la unele exagerări, pe care ea nu le-a trecut cu vederea și are meritul de a le fi reșezat la locul lor.

Domnul I. H. Ciubotaru continuă prin a menționa că n-ar putea să nu pomenească măcar o carte, iarăși foarte importantă, care a fost consacrată prozei populare, un volum de basme, publicat în anul 2005, volum în care valorizează textele pe care le-a cules personal sau o parte dintre ele, cu prietena ei Doina Druță, din Olt, din Buzău și din Constanța. Această carte este importantă nu numai pentru că un cercetător își valorifică propriile culegeri de teren, ci pentru că aduce în discuție o seamă întreagă de basme deosebit de valoroase cu implicații profunde în cultura arhaică și pe care carte, precizează Dumnealui, a utilizat-o cu mult folos nu demult în volumul de basme fantastice, pe care l-a publicat la Iași, împreună cu Silvia Ciubotaru. Acestea sunt doar câteva repere din activitatea colegei noastre de la București, afirmă vorbitorul, adăugând că ea a fost întotdeauna un om foarte harnic, s-a mișcat mult, i-a plăcut să călătorească, a ținut foarte multe conferințe în străinătate, începând cu Pakistanul, continuând cu Bulgaria, Franța, Ungaria, Statele Unite ale Americii, unde a ținut chiar și cursuri de folclor și de metodologie a culturii populare, așa cum era practică la noi. A ținut o serie întreagă de cursuri și la diverse universități din București. Dar preocuparea ei de o viață a fost, mai ales, Arhiva Națională de Folclor, așa cum, pe bună dreptate, trebuie să numim arhiva din cadrul Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. A popularizat-o cum se cuvine, a încercat, pe cât posibil, să o valorizeze și pe calea tiparului. Domnul I. H. Ciubotaru își amintește că a fost în repetate rânduri și în Republica Moldova, la Chișinău, unde a făcut expuneri memorabile despre felul în care este organizată arhiva de folclor de la București și care trebuie să fie un model pentru toată lumea.

Deci se poate spune, menționează vorbitorul, că la acest ceas aniversar, colega noastră de la București este un om care prezintă un bilanț pe deplin împlinit și cu rezultate absolut remarcabile. Apoi precizează că n-a mai insistat asupra faptului că de aproape un sfert de veac conduce institutul în care s-a format și în care a activat toată viața și îl conduce cu foarte frumoase rezultate. Nu a vorbit despre faptul că s-a numărat printre secretarii de redacție ai celei mai importante reviste de folclor din România – *Revista de Etnografie și Folclor* (inițial s-a numit *Revista de Folclor*) De fapt, aceste concepte sunt lămurite acum definitiv și nu este de mirare, pentru că savanții noștri autentici (se gândește aici la Densușianu, la Vuia, la Caraman) au folosit întotdeauna termenul de „etnografie”, înțelegând sub acest aspect întreaga cultură populară sau pe acela de „folclor”, așa cum a făcut Densușianu, și au înțeles tot întreaga cultură populară. Deci nu trebuie să ne cramponăm, pentru că au avut experiența ceea

neplăcută, nefericită de după război când, după modelul rusesc, au încercat să despărtească aceste discipline: folclorul, etnografia și arta populară, fiecare împărțită la câte o facultate. Folclorul făcea Facultatea de Filologie din cadrul universității, etnografia o făcea Istoria și, uneori, Geografia, arta populară era pe la Arte Plastice ș.a.m.d. Au spus-o învățații noștri de seamă și trebuie să revenim la lămuririle și deslușirile pe care ni le-au lăsat ei că aceste discipline nu sunt decât părți componente ale unui singur domeniu, care este cultura populară tradițională. Sabina Ispas a înțeles acest fenomen foarte bine. L-a înțeles pentru că a avut o formație științifică temeinică, l-a înțeles pentru că a avut rezultate cu totul remarcabile în ceea ce a făcut, ceea ce a gândit, ceea ce a teoretizat și a pus în practică.

Doamna Sabina Ispas îi mulțumește mult vechiului ei coleg de facultate, de generație, pe care Dumneai l-a numit **unul dintre fondatori, pentru că el este unul dintre cei care au fondat Arhiva Moldovei și Bucovinei** pentru că face parte din categoria celor foarte exigenți, foarte buni cunoscători ai fenomenului, care n-au făcut concesii adevărului științific și care, la rândul lui, este posesor al Premiului „Pitrè - Salomone Marino” pentru cele trei remarcabile cărămizi, volume despre catolicii din Moldova. Atunci când vorbește despre colegii săi de generație, mai are unul chiar în fața sa, care este **domnul Cuceu**, consideră că aceștia sunt **nucleul mic**, ce-a mai rămas acum, dar fiecare atașat mai ales de aceste probleme legate de arhivă, conservare, metodologie, continuitate în cercetare. Doamna Sabina Ispas menționează că Chișinăul ne-a reunit de peste tot: București, Iași, Cluj, Timișoara, toate colțurile sunt adunate pe ecranul de la Chișinău.

Intervine în dialog dna moderatoare Nina Corcinschi și confirmă că așa este, spre marea noastră bucurie și onoare, și-i mulțumește domnului profesor I. H. Ciubotaru pentru intervenție, menționând că mesajul dumnealui a fost plin de căldură și afecțiune, și prețuire pentru Doamna Sabina Ispas, așa cum merită din plin. Adresându-se colegilor, doamna N. Corcinschi precizează că la Institutul de Filologie avem două reviste, **Philologia** și **Limbă, literatură, folclor** și asigură participanții că în cadrul acestor reviste va fi identificat un spațiu pentru o rubrică dedicată omagiatei acad. Sabina Ispas, de aceea roagă să fie trimise toate intervențiile, comunicările pentru a fi publicate în revistă.

Este anunțată luarea de cuvânt a dlui dr. **Ion Cuceu** de la Cluj.

Dl **I. Cuceu** subliniază că sărbătorim o personalitate științifică în persoana Doamnei acad. Sabina Cornelia Ispas în care a admirat, înainte de orice, înaltul profesionalism și devotamentul său nețărnut față de institutul în care

a fost angajată acum aproape 55 de ani, în 1966, și față de domeniul de studii pe care îl ilustrează cu atâta temeinicie și cu atâta seriozitate. Apoi precizează că a fost bucuros și onorat să constate că după retragerea treptată a generației refondatoare, în 1949, doamna Sabina Ispas este cea care a rămas statornică în apărarea și dezvoltarea unei *Archive-Institut model* în lume, pe care o coordonează practic din 1990, având și grija constantă față de publicațiile institutului, dar mai ales față de arhivă, de creșterea și promovarea personalului științific, doamna acad. Sabina Ispas a dovedit o consecvență și o seriozitate admirabile. A fost bucuros, remarcă vorbitorul, și a fost onorat să facă parte din Comisia de concurs din 1997, prezidată de acad. Mihnea Gheorghiu, urmare a deciziei căreia Sabina Ispas devenea, după două interludii nefirești și neproductive istoric dintre 1975 și 1996, directoarea institutului, urmașa demnă a lui Constantin Brăiloiu, urmașa firească a lui Constantin Brăiloiu și a lui Mihai Pop. Normal ar fi fost să se fi asigurat o continuitate internă atât în 1975, cât și în 1990. De 23 de ani la direcțiunea Institutului de Etnografie și Folclor care astăzi poartă numele marelui Brăiloiu, doamna acad. Sabina Ispas a contribuit fundamental la redobândirea prestigiului internațional și național al acestuia prin reșezarea într-un sediu nou în inima capitalei și într-un depozit ideal de arhivă la Casa Științei, prin organizarea manifestărilor științifice anuale, prin cele două publicații periodice și prin zecile de volume editate, făcând din directoratul Domniei Sale, fără îndoială, cea mai benefică etapă din istoria aproape seculară a institutului bucureștean. Toate aceste mari merite științifice și, desigur, veritabilul sacerdoțiu carismatic în fruntea institutului nostru central i-au fost recunoscute ca întotdeauna cam târziu, dar i-au fost recunoscute în cele din urmă în 2004, când doamna Sabina Ispas a fost aleasă membru corespondent al Academiei Române, iar în 2009 – membru titular al celui mai înalt for științific și cultural al României. Pentru prima dată în istoria acestei instituții, dar și în istoria disciplinei noastre, o doamnă, reprezentantă a folcloristicii și etnologiei, s-a învrednicit de acest înalt titlu ce i-a fost conferit după o operă științifică remarcabilă, după o activitate universitară la fel de importantă și după o recunoaștere internațională de care s-au mai bucurat doar Constantin Brăiloiu și Mihai Pop. Apoi domnul Ion Cuceu adaugă că vrea să remarce în mod special că este tocmai meritul excepțional al Sabinei Ispas de a fi asigurat, cum a și recunoscut mai înainte, o continuitate istorică foarte importantă pentru orice instituție. Acest institut, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” și arhiva lui, care peste câțiva ani împlinește exact o sută de ani de la întemeiere, și-a asi-

gurat în cercetarea românească o statornicie instituțională, de care foarte puține alte domenii s-au învrednicit până astăzi. În cele ce urmează, dumnealui menționează că din iarna cu zăpadă mare a anului 1968-1969, de când Ovidiu Bârlea l-a prezentat pe el și pe regretatul său coleg Virgiliu Florea unui grup de trei tinere doamne pe atunci, Sabina Ispas, Ligia Bârgu-Georgescu și regretata Doina Druță, în Sectorul de folclor literar, spunându-i că aceste fete, cum s-a exprimat marele folclorist, formează sufletul unui colectiv mai larg și poate grupul cel mai harnic ce lucrează la un catalog al liricii românești, de care a rămas impresionat de îndată, observând dăruirea, generozitatea, angajamentul științific al tinerelor doamne de atunci față de folcloristica română, față de proiectul atât de îndrăzneț care se croia sub oblăduirea șefului de sector de atunci Ovidiu Bârlea la București. Proiectul în sine i s-a părut de cea mai mare însemnătate și s-a și dovedit acest lucru în folcloristica noastră instituționalizată, alături de cele referitoare la tipologizarea speciilor prozei populare și baladelor. Acestea din urmă, preluate de prima generație de cercetători ai institutului după 1949 – Ovidiu Bârlea, Cornel Bărbulescu, Sabina Stroescu ș. a. În continuare domnul I. Cuceu precizează că se bucura atunci să constate că atât Ovidiu Bârlea, cât și Mihai Pop erau nu numai mulțumiți, dar de-a dreptul încântați de progresele sistematice făcute în operațiunea de excerptare a motivelor lirice din volumele publicate și din fondurile mării arhive bucureștene. Atât unul, cât și celălalt recomandându-le pe cele trei tinere doamne de atunci drept cercetătoarele care împing din ce în ce mai departe proiectul lansat de institutul bucureștean. Încă de pe atunci, doamna Sabina Ispas se manifesta nu doar ca o devotată coechipieră a acestui colectiv de lucru, ci venea mereu cu generoase inițiative în grup, de o dăruire profesională rar întâlnită în munca benedictină de despuiere a motivelor lirice din volumele publicate și din fondurile imense ale institutului bucureștean. Mai apoi, în abordarea analitică a motivelor lirice, în special în lirica de dragoste, intervențiile Domniei Sale prompte și pertinente se impuneau autoritar. Era o adevărată probă de dăruire profesională și devoțională într-o primă etapă cu acel efort științific de uzură datorat imensității documentației ce trebuia parcursă și excerptată, a operațiunilor anevoioase de identificare și de copiere manuală, ca în Evul Mediu, a motivelor lirice, care au durat aproape un deceniu pentru întreaga echipă din care mai făceau parte încă patru cercetători, alături de doamnele pe care le-a amintit. Au urmat într-o a doua etapă, mai scurtă, de vreo patru ani, operațiunile complexe de distribuire a motivelor în șase mari categorii tematice: lirica de dragoste de care s-au făcut res-

ponsabile Sabina Ispas și Doina Druță, poezia lirică de jale studiată și indexată motivic de Ligia Georgescu, poezia lirică de dor cercetată și indexată motivic de regretata Monica Brătulescu, lirica socială și de cătănie de care s-a ocupat regretatul Radu Niculescu, lirica satirică și de joc de care s-a ocupat Stanca Ciobanu și lirica românească cu tematică actuală ce i-a revenit Nicoletei Coatu. În cei paisprezece ani cât a durat elaborarea celei mai importante secțiuni a marelui catalog motivic, doamnele Sabina Ispas și Doina Druță erau mereu la datorie, aplecate asupra zecilor de mii de fișe cu variante de motive. Domnul I. Cuceu adaugă că nu l-a mirat deloc faptul că, în 1985, din toată seria aceasta de motive-indexe primul volum a fost semnat de aceste vrednice urmașe ale lui Ovidiu Bârlea. După apariția celor patru volume ale acestui instrument epocal de cercetare, a scris cu sincer entuziasm o recenzie în *Anuarul arhivei de folclor* pe care a așezat-o distinct în capul listei destul de ample a recenziilor. Cronica sa de întâmpinare a lucrării începea ca un adevărat strigăt de victorie și de mulțumire, în același timp. Soliditatea construcției, exactitatea referințelor bibliografice și de arhivă la variantele subsumate fiecărui tip sau subtip motivic, ilustrate consecvent printr-o variantă princeps excelent aleasă îl impresionaseră în mod deosebit, precum a apreciat și caracterul deschis al catalogării de tip zecimal, care oferea oricând posibilitatea reluării și adâncirii documentației indexate. Recunoașterea publică a valorii indexului motivic a venit, așa cum a remarcat prietenul și colegul de generație, profesorul Ciubotaru, printr-un premiu nu de la Academia Română venit, ci din străinătate, de la Palermo, Italia, unde cartea a fost încununată cu premiul special al juriului pentru studii etnologice și antropologice „Pitrè - Salomone Marino” al Centrului Internațional de Etnoistorie pe anul 1989. Ar fi o satisfacție a noastră, a tuturor să vedem publicate și celelalte secțiuni ale acestei mari lucrări într-o ritmicitate cel puțin egală cu cele patru volume, pe care le-au publicat Sabina Ispas și Doina Druță.

Dl Ion Cuceu remarcă în cele ce urmează că, pentru cei de la Cluj, doamna Sabina Ispas a rămas cea mai statornică, cea mai apropiată și mai îngăduitoare colaboratoare. Dumnezeu precizează că a îndrăznit la un moment dat, când proiectul referitor la publicarea corpusului răspunsurilor la chestionarele Mușlea trena, să se adreseze ca la un posibil salvator al proiectului doamnei Sabina Ispas, cu toate că cunoștea bine cât de ocupată este, cât de dificil este să conduci un institut de talia Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. Dar, fiind vorba de un domeniu al colindelor și colindatului, în care doamna acad. Sabina Ispas a dat dovada atâtor rezultate excepționale, și-a dat

seama că fără ajutorul dânzei nu va putea fi dus la capăt acest proiect: patru volume de colinde și informații despre colindat existente în arhiva din Cluj, pe care intenționează să le publice începând cu întâiul volum, care va cuprinde informația despre colindat și colinde din Republica Moldova și din județele Bucovinei înstrăinate, în 2021, urmând cu volumele referitoare la Moldova din dreapta Prutului și la Bucovina din dreapta Prutului, apoi cele referitoare la Transilvania și la sudul țării, la provinciile din sudul țării: Oltenia, Muntenia și Dobrogea, să vadă treptat lumina tiparului. În felul acesta, proiectul de cercetare va ajunge la nouă volume publicate, din cele șaisprezece pe care le-au proiectat în 2012. Domnul I. Cuceu mulțumește în final și îi dorește doamnei academiciană multă putere de muncă, multă răbdare, multă îngăduință și putere de a-i angrena și pe cei din generația tânără, pe discipolii Dumneaei din București, pe cei din Cluj, pe cei din Iași, pe cei din Timișoara în realizarea unor asemenea mari proiecte de cercetare. La mulți ani!

Doamna Ispas îi mulțumește și remarcând faptul că sunt colegi de generație și sunt colegi în cunoașterea acestor depozite culturale deosebite care sunt arhivele multimedia. Apoi menționează că Dumnealui a gestionat, a păstrorit, poate mai mult decât ea, chiar ceea ce se cheamă Arhiva de Folclor Mușlea, arhiva de la Cluj – una dintre cele mai importante și cele mai mari arhive de la noi pentru problemele de cultură și spiritualitate tradițională. Doamna S. Ispas precizează că domnul I. Cuceu a ridicat două probleme foarte dificile: una este cea a tipologiilor, Dumnealui fiind, alături de doamna Cuceu, autori ai tipologiilor cântecelor de seceriș, ritualurilor de secerat. La Cluj s-a lucrat proverbul, s-a lucrat ghicitoarea. Problema tipologiilor este o rană deschisă pentru folcloristică încă. Din nefericire, și Dumneaei nu crede că, deocamdată, se poate face ceva, pentru că dificultatea activităților legate de identificarea și excerptarea motivelor, subiectelor, temelor depinde de specie. Nu mai este îngăduită de dinamica, de felul în care trăiesc generațiile noi de folcloriști, pentru că tentația pe care o oferă fenomenul folcloric astăzi nu-i mai lasă pe tineri și mai puțin tineri, poate, să se aplece spre acest tip de muncă migăloasă, oricât de performant ar fi calculatorul. Înainte de activitatea intelectuală, de percepere, segmentare, înțelegere și identificare, pe care o are specialistul cercetător, nu o poate face calculatorul. Trebuie să știi ce să-i dai înainte să lucreze el. Noua generație, nu e o critică, sigur, așa trebuie să fie, nu are răbdarea, îngăduința și, dacă vrei, dorința de a-și irosi parte din vreme pentru a segmenta fragmentele acelea de idei înainte de a alcătui o tipologie. Dumneai nu crede că, deocamdată, deși asta este una dintre problemele permanente

actuale ale domeniilor etnologice, toate domeniile etnologice, pentru că tipologiile sunt ca și izvoarele, ele curg întruna. Și dacă am făcut tipologia liricii erotice, să spunem, ar trebui să o actualizăm după 1980 cu texte. N-are cine, deocamdată nu se poate. Poate va veni o vreme, nu foarte departe, când fără a pierde din vedere ideea de tipologie, se va putea face. Tot așa, continuarea editării tipologiilor este foarte dificilă. Avem gata toată tipologia lirică până în '80 pe toate domeniile. Câteva, două dintre volume, sunt deja predate la Editura Academiei, acum 12 ani, numai că ele sunt dactilografiate. Băgarea într-un computer, computerizarea lor necesită o reverificare a unor mii de pagini, pe care nu are cine s-o facă din aceleași motive pentru care nu are cine să continue lucrul la tipologii. Înseamnă să lucrezi cu fiecare volum în parte, să verifici pagina, să verifici exact forma, e un complex întreg de activități acolo, pe care acum nu are cine să le facă. Și această problemă a editării în continuare, sunt 12 volume gata, ele sunt toate dactilografiate, numai că computerizarea lor e o operațiune mai dificilă, mai greu de făcut. Nici măcar Dumneaei, cu tot entuziasmul, nu a putut să bage în computer lirica socială pe care a preluat-o de la răposatul Radu Niculescu și pe care a trebuit s-o completeze și s-o sistematizeze. Este o problemă, e o acțiune pe care, probabil, cei care vor prelua activitățile din institut, o vor avea în vedere în următorul deceniu. Cam atât ar trebui.

În cuvântul de răspuns adresat dlui Cuceu, Doamna acad. Ispas, menționează că trebuie să recunoască, indiferent dacă afișează sau nu o falsă modestie, că ei toți – și d-lui, și colegul Ciubotaru, și Dumneaei, și cei care au precedat-o în institut – au beneficiat de prezența unor mari personalități. Au fost pomeniți și Bârlea, și Amzulescu, și fondatorii Brăiloiu și Breazu, toți cei care își au bagajul adunat timp de decenii în arhive și la Dumnealui la Cluj, și la ei la București, acum și la Iași, nemaivorbind de colegii de la Chișinău. Aceștia au lucrat la ele, Dumneaei știe cel puțin trei culegeri care au avut loc la Chișinău. Actualizarea arhivelor, nu neapărat cu metoda asta a interviului care, după părerea Dumneaei, cu tot respectul pentru cei care o practică, nu oferă suficientă informație pentru sistematizări, pentru analize, pentru aprofundarea contextelor ș. a. m. d. Problemele de actualizare a surselor documentare sunt foarte, foarte importante și foarte actuale. „Știți ce este minunat în această reuniune? – întrebă Doamna S. Ispas și tot ea răspunde, „Că noi toți avem în vedere cam aceleași probleme, cam aceleași teme, că există într-adevăr o viziune azi, hai să-i spunem școala folcloristică, etnologică, ce cuprinde toate domeniile, românească”. Această școală, prin reprezentanții ei, până nu de-

mult, asta înseamnă până acum 20-25 de ani, era recunoscută în Europa ca una din școlile performante, iar specialiștii care se dedicau acestei activități erau întotdeauna primiți bine, foarte bine în cercurile științifice internaționale. Aasta se vede și acum, din discuția dată. Avem preocupări comune, avem tematici comune, avem metodologie comună și avem și nevoia, și interesul să actualizăm și să ne ancorăm în fenomenul actual, dar să nu uităm ce știm dinainte. Doamna S. Ispas iarăși mulțumește mult domnului I. Cuceu pentru că reprezintă Clujul cu care a colaborat și colaborează atât de frumos întotdeauna și pentru că sunt colegi de generație și gândesc destul de asemănător despre aceste fenomene complexe care sunt cele legate de tradiția populară.

Este anunțată prezentarea *dney Otilia. Hedeșan* de la Timișoara.

Dna *O. Hedeșan* începe, în primul rând, prin a mulțumi organizatorilor pentru că au invitat-o la această întâlnire și adaugă că se simte onorată să vorbească în această întâlnire la Chișinău cu ocazia aniversării Doamnei acad. S. Ispas. În al doilea rând, începe spunându-i „La mulți ani cu sănătate!” și dorindu-i ani rodnici și buni Dnei academician, pentru că modelul D-ei este un model care merită să fie urmat chiar acum, în vremurile grele prin care trecem. În al treilea rând, înainte de a începe prezentarea, dorește să sublinieze că va vorbi despre una dintre temele de discuție, care deja au fost enunțate în întâlnirile și discuțiile anterioare, și anume despre tema generației. Există o mică anecdotă. Este vorba despre o întâlnire dintre Dna acad. S. Ispas și subsemnata. Era o primăvară rece, ploioasă și din hotelul Universității din Cluj trebuiau să ajungă la filiala Academiei din Cluj, unde aveau loc zilele academice. Cu această ocazie, au discutat despre anii senini, anii rodnici ai etnologiei române.

Își începe prezentarea cu precizarea că a scris „contingentul 1941” deplin conștientă de sensurile pe care le are acest cuvânt în limba română. Cel de-al doilea sens, potrivit dicționarului „contingent” înseamnă și un grup omogen de persoane. Este vorba despre un grup de persoane omogen, un grup de cercetători pe care, pentru a simplifica datele problemei, d-ei a decis să-i numească „etnologi”, știind clar care sunt domeniile decupate de interes ale fiecăruia dintre cei în discuție. Dacă răsfoim rapid *Dicționarul etnologilor români* al lui I. Datcu, pentru anul 1941, într-o ordine strict cronologică, ne apar următorii autori: Sabina Ispas în 18 ianuarie 1941, Virgiliu Florea, Dumnezeu să-l odihnească, în 13 februarie același an, profesorul I. Cuceu 23 iulie, Ion Ghinoiu 7 septembrie, Nicolae Constantinescu în 5 octombrie. Dacă e însă să nu fim atât de stricți cu anul nașterii, continuă d-ei, ci să privim lucrurile

dintr-o perspectivă pe care o lărgim puțin, să le privim mai de departe, apoi d-ei a ales să vadă ce se întâmplă cale de 5 ani, un lustru, ca să folosească un alt cuvânt, mai puțin utilizat astăzi. În '38 s-au născut Vasile Crețu, profesorul Dumneaei de la Timișoara, și Radu Răutu; în '39 – profesorul I. Șeuleanu de la Universitatea din Cluj, Dumnezeu să-i odihnească pe Vasile și pe profesorul Șeuleanu; în '40 s-au născut Ion H. Ciubotaru, dl profesor care a intervenit de curând, fondatorul Arhivei Moldovei și a Bucovinei, și Sanda Golopenția, ea însăși cercetătoare o perioadă la institut, iar apoi plecată în Statele Unite ale Americii; dar și anul '42 este anul nașterii lui Cornel Bucur, Mihai Dăncuș, Alexandru Dobre sau Gheorghe Oprea – muzeografi care și-au pus amprenta asupra unora dintre muzeele cele mai dinamice și interesante de etnografie ale noastre. Alexandru Dobre, unul dintre cei care s-a ocupat vreme îndelungată de *Revista de Etnografie și Folclor*, un etnomuzicolog Gheorghe Oprea. Apoi doamna O. Hedeșan ne propune să-i privim doar pe câțiva dintre ei în fotografii foarte recente, din ultimii ani, fotografii pe care le-a făcut ea însăși sau le-au făcut o parte dintre prietenii Dumneaei. Ce generație este generația pe care o privim astăzi, se întreabă dna Hedeșan, pentru că cea mai veche fotografie este chiar cea a dei S. Ispas, este chiar făcută în ziua pe care a pomenit-o aici, la Institutul de Folclor de la Cluj. Îi privim pe toți, sunt încă extrem de tineri, poate și pentru că ne dorim acest lucru, fiindcă generația lor este generația profesorilor Dumneaei. În urmă cu câteva luni, rostind un cuvânt în onoarea lui Ion H. Ciubotaru, aniversat la Conferința Națională ASER, doamna acad. S. Ispas a formulat *expresis verbis* ideea acestei generații și doamna O. Hedeșan citează: „Vreau să fac o observație: există o generație – generația '40 și din generația '40 fac parte câteva persoane – și când vorbesc despre ceilalți, pot să spun *personalități care au marcat domeniile etnologice*. M-am întrebant de ce s-au adunat dintre cei din anii '39, '40, '41,'42. Câțiva sunt printre noi, alții nu mai sunt printre noi.. Dar ce a determinat apariția acestui interes special pentru studiul culturii populare? Eu am asociat asta – dar, sigur, e o gândire personală –, am asociat asta cu perioada interbelică și cu stimulul dat de studiile extraordinare făcute de Școala Sociologică, care a marcat profund domeniile noastre. Și, poate că evenimentele care ne-au tulburat pe toți, eram copii atunci, suntem copii ai războiului... Poate că e ceva ce ne-a făcut să ne apropiem mai mult de rădăcini: a fost mult sânge, multă nefericire și, în același timp, aveam un cadru special pentru a descoperi frumusețile acestei culturi”.

În continuare, d-ei precizează că vrea să spună că intervenția pe care o propune este o intervenție care nu se orientează în mod exclusiv asupra ac-

tivității și asupra operei cercetătoarei S. Ispas, ci asupra acestui context generațional. Menționează că dorește să noteze din capul locului că trebuie luată în discuție inclusiv această idee de generație atunci când vorbim despre cercetători ai domeniilor etnologice în România, modelul pe care noi îl aveam înainte – cel pe care îl reprezintă istoria folcloristicii românești a lui Ovidiu Bârlea, ținând de analiza unor anumite metodologii, anumitor categorii de idei care au marcat cercetările și interesele pentru cultura populară înainte. Este vorba despre o generație care iată se naște chiar în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, însă care începe să se coerentizeze în deceniul al șaptelea al secolului trecut, în anii '60, în momentul în care, rând pe rând, acești cercetători au terminat studiile la București, la Cluj sau la Iași. Și când au de ales un anumit parcurs de viață, noi am spune astăzi de carieră, dar pentru anii aceia cuvântul „viață” este chiar cuvântul cel mai potrivit. Doamna O. Hedeșan anunță că va cita dintr-un foarte lung interviu pe care l-a acordat *longe anterior* în anul 2004 doamna acad. S. Ispas, un interviu, din păcate, neterminat, pentru că mereu a crezut că se vor putea întâlni și, cumva, lucrul acesta a rămas o lucrare deschisă: „De fapt, atunci când am terminat eu facultatea, în '66 se practica acea repartiziune guvernamentală, după care puteai să îți alegi, în ordinea mediilor, post undeva. Și profesorul Pop (este vorba despre Mihai Pop) îmi propusese atunci un post la Catedră sau un post la Institut. (...) Am optat pentru Institut – și bine am făcut – pentru că, din experiența mea anterioară, știam că dosarul de cadre poate să aibă urmări neplăcute asupra carierei, pentru că purtasem acel dosar după mine multă vreme”. Sabina Ispas, cea despre care este vorba aici, era o tânără de 25 de ani, care știa că dosarul său poate să aibă probleme. Doamna O. Hedeșan anunță că se întoarce la fotografiile în care din cinci figuri pe care le-a selectat, știm clar că unii dintre ei au avut aceste probleme. Această generație care vine în institute, vine la universități, urmând să se ocupe de diferitele domenii ale culturii tradiționale, este și o generație pe care o maturizează nu doar copilăria războiului, ci și această perioadă tulbură a primei etape a comunismului românesc. E o generație care vine în institute, în universități și intră sub autoritatea unor profesori variați. Doamna acad. S. Ispas l-a pomenit aici pe Mihai Pop, cel care, spunea Domnia Sa, „pentru că a avut înțelepciunea, abilitatea, și, probabil, și autoritatea de a garanta pentru niște oameni care aveau unele probleme”. Însă, alături de Mihai Pop, în toate institutele și universitățile din România, se aflau profesori competenți, deja formați, cu proiecte începute și care devin acei care îi preiau, cel puțin pentru o formare inițială, pe absolvenții

de atunci ai facultăților de filologie. Ovidiu Bârlea a fost pomenit aici și doamna O. Hedeșan menționează că a ales să pună copertele din perioada respectivă și nu figurile din perioada respectivă ale profesorilor acestei generații: Alexandru Amzulescu, sunt primii care publică corpusurile de texte pe proză, respectiv pe baladă, Ion Mușlea și Ovidiu Bârlea lucrează și reușesc să publice sinteza tipologiei folclorului în baza răspunsurilor la chestionarul Hasdeu. A pus și o imagine a revistei cu circuit intern, cum se numea, *Folclor literar de la Timișoara* într-un spațiu nou care se deschide atunci, mai dezinteresat de tradiție și mai interesat de orientările noi, însă care se deschide, de asmenenea, sub autoritatea lui Mihai Pop și a lui Eugen Todoran. Din această generație, doamna acad. Ispas alege, pe lângă acești reprezentanți de marcă (Pop, Bârlea), care au fost pomeniți deja aici, să povestească și despre câțiva dintre profesorii săi care i-au oferit cursuri interesante în facultate, în primul an de facultate făcut la liceu, respectiv în următorii ani făcuți la București, și care au contribuit extrem de substanțial la formarea Domniei Sale. Doamna O. Hedeșan menționează că ar vrea să mai situeze această activitate a generației '40 și într-un alt context. Este vorba despre un context instituțional, de astă dată, și precizează că se gândește astfel la deja pomenita, deja invocata *Revistă de Folclor* care începe să apară în 1956. În primul său număr, într-un text cu caracter analitic și programatic în același timp, *Problemele și perspectivele folcloristicii noastre*, Mihai Pop identifică trei etape ale cercetărilor de folcloristică în secolul al XX-lea. Dumneaei se interesează de primele două dintre ele, pentru a ajunge mai repede la discuția de aici, și relevă că M. Pop face următoarea observație: a treia etapă va fi. Deci, în foarte greu an 1956, aceasta este perspectiva pe care încep, încet-încet, să o complinească tinerii de atunci, profesorii de acum, printre alții și doamna acad. S. Ispas. Corpusul folclorului românesc, bibliografia folclorului românesc, publicarea colecțiilor valoroase care se află în manuscrise și republicarea materialului greu accesibil, catalogul tematic al prozei și poeziei epice, atlasul folcloric, istoria critică a folcloristicii românești. Doamna O. Hedeșan precizează că nu va insista asupra felului în care reprezentanții acestei generații au preluat în echipe, unul câte unul, una sau alta dintre aceste direcții. Intervențiile anterioare, în special cea a domnului prof. Ion Cuceu, au fost de natură să sublinieze modul în care s-a lucrat la aceste mari proiecte și, în mod special, activitatea în care a fost implicată în mod direct doamna academician. Doamna O. Hedeșan anunță că va încheia prezentarea sa propunând în loc de concluzii două întrebări deschise la care o să se străduiască să răspundă într-un text, pe care au fost

invitatăți cu atâta generozitate de doamna director Nina Corcinschi, să-l pregătim. Această idee a existenței și importanței generațiilor etnologiei (folcloristicii) române. Chiar dacă nu a notat, pentru că n-ar avea curaj să spună acest lucru într-o întâlnire găzduită de o instituție în România, dar la Chișinău are curaj. Are curaj să spună acest lucru și pentru că, într-un fel, domnul prof. I. Cuceu a anticipat ceea ce Dumneaei dorește să spună aici. Crede că e important să observăm că această generație numită chiar de Sabina Ispas generația 1940, copiii războiului, o generație sincronă cu a șaizeciștilor în domeniul literaturii române, e o generație care schimbă ceva foarte important în etnologia noastră, în sensul că unul dintre reprezentanții săi cei mai importanți, ca să fie foarte discretă, este o femeie. Etnologia română, prin această generație, dobândește o nouă deschidere de gen. Nu mai este vorba despre un personaj, o autoare, o cercetătoare, o colaboratoare, ci este vorba despre o personalitate centrală a generației. Sunt de altminteri mai multe asemenea personalități, dar astăzi discutăm aici despre doamna acad. S. Ispas. În al doilea rând, este vorba despre această chestiune care ține de misiunile unor generații, în cazul de față, de misiunea acestei generații, care începe să vină în institutele și universitățile române după anii 1960. Să recunoaștem, într-un interval ceva mai liberal și mai deschis din perioada comunismului românesc și care trebuie mereu să analizeze, să identifice, să rezolve și să dea lucrurile mai departe. Doamna O. Hedeșan mulțumește foarte mult pentru răbdare. Urmând dialogul în derulare, Doamna acad. S. Ispas intervine exprimându-și părerea că prezentarea colegii *Otilia Hedeșan de la Timișoara* este așa de bine plasată în momentul acesta, pentru că este vorba de o generație care are o inovație în percepția fenomenului, mai multă luciditate, dacă poate să spună așa, poate și un joc al multidisciplinarității, pe care va trebui oricum să-l dezvolte și să-l transmită celor pe care îi formează, pentru că actualul moment i-a plăcut foarte mult: da, e o femeie și sunt mai multe femei, unele mai în vârstă decât Dumneaei care nu mai sunt printre noi, altele puțin mai tinere, dar trebuie să fim foarte atenți la nuanțele pe care genul le capătă astăzi și care intră în studiul acestei culturi, cum sunt ele percepute. Deci tematic, valoric, prin toate tipurile de mesaj: cel literar, cel muzical, cel gestual, al costumului ș. a. m. d., ridică o sumedenie de probleme care mai întâi trebuie identificate, trebuie observate, trebuie o observare cu totul și cu totul specială pe care acum trebuie să o instrumenteze cei care formează noua generație de folcloriști. Din punctul Dumneaei de vedere, este foarte important să păstrăm terminologia, deoarece aceasta e o terminologie tehnică, ăsta nu e un joc pe

care îl schimbă de fiecare dată în așa fel... nu contează cât de mult se banalizează, cât de largă devine circulația unui termen și câte încărcături adiacente, parazite poartă, dar terminologia tehnică trebuie totuși păstrată pentru a ne păstra identitatea. Pentru că dacă ne gândim că s-ar juca așa frumos și fizicienii, și chimiștii, și biologii, și astronomii chiar, atunci ar fi un fel de tulburare haotică. E adevărat că domeniul Dumneaei este un domeniu mai mișcat, mai labil, în care pot să pătrundă persoane, personalități de diverse formații, dar crede că terminologia tehnică, cum îi spune Dumneaei, trebuie păstrată și de aia ține dânsa așa de mult la folclor și folcloristică, fără să le elimine pe celelalte și fără să ignore sensurile și importanța lor în evoluția culturii. Apoi mulțumește mult și precizează că este viziunea generației...

Doamna director Nina Corcinschi îi mulțumește doamnei O. Hedeșan și colegilor ei de la Timișoara, apoi remarcă faptul că toate intervențiile, toate prezentările de până acum au fost atât de dense, atât de ample și generoase în idei, încât își permite să afirme că aceasta este una dintre cele mai temeinice și cu rost conferințe care s-au produs în ultimul timp la institutul nostru.

După aceasta doamna moderatoare anunță că înainte de a-i da cuvântul doamnei doctor Mariana Cocieru, colega noastră de la Sectorul de Folclor, își prezintă scuzele de rigoare că e nevoită să se retragă și o roagă pe doamna Olesea Gîrlea, directorul Centrului de Literatură și Folclor, să preia ștafeta de moderator. Apoi își reînnoiește felicitările la adresa doamnei acad. Sabina Ispas, toate gândurile sale bune și invitația de a veni la Institutul de Filologie cât mai curând, așa pe viu, pentru a avea și conferințe așa cum au avut odată.

La rândul său, omagiata acad. S. Ispas îi mulțumește mult pentru că a avut răbdarea, abilitatea de a armoniza atâtea personalități, idei, intervenții, nu e ușor. Mai mulțumește doamnei N. Corcinschi și pentru faptul că e o gazdă atât de generoasă, și pentru faptul că a acceptat o celebrare a cuiva care merge foarte adânc în timp și care s-a străduit să țină pasul cu vremea, dar nu știe dacă întotdeauna a trecut prin vremuri cum trebuie.

O altă comunicare pusă în legătură cu problemele arhivelor va fi prezentată de dna dr **Mariana Cocieru** de la Chișinău.

Dna M. Cocieru s-a referit inițial la colaborările dintre instituții, menționând că a avut legături de colaborare și ceva mai devreme. D-ei a pomenit de un proiect inițiat de dl doctor Vasile Chiseliță, în care era vorba de procesul de modernizare a patrimoniului cultural imaterial din România și Republica Moldova: *Fenomenul folclorismului și creația tradițională muzicală și literară*, unde, alături de colegii de aici, de la Chișinău, dar și de la Institu-

tul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. Aici d-ei a pomenit foarte bine de o dragă prietenă Mariana Ciuciu, de doctorul Constantin Secară și de Marian Lupașcu, cu care a colaborat și a avut niște cercetări interesante de teren. Acestea fiind spuse, îi adresează dei academician un mesaj de felicitare din partea unui coleg al nostru mai în vârstă, cel mai în vârstă coleg al nostru, din partea d-lui dr. hab. Grigore Botezatu. În interviul solicitat de dna M. Cocieru cu această ocazie, dl Botezatu i-a povestit că au avut o întâlnire chiar la Institutul de Etnografie și Folclor la București, pe vremuri directorul institutului era Vasile Vetișanu, i-a vorbit foarte frumos despre colaborările D-ei și ale dânsului în niște cercetări de teren legate de popoarele nordice. Au avut niște cercetări la finlandezi și norvegieni. A vorbit foarte frumos, în cele din urmă, a rugat-o să-i transmită toate considerațiile dânsului de bine, de sănătate, de mult spor și inspirație în continuare pentru tot ceea ce face pentru patrimoniul cultural imaterial, pentru națiunea noastră, pentru folclor, pentru cultura profundă.

Acestea fiind spuse, dna **Cocieru** anunță că trece nemijlocit la prezentarea comunicării „Rolul arhivelor neconvenționale de folclor în culegerea, documentarea și conservarea patrimoniului cultural”, despre o **direcție de cercetare sau despre o predilecție pe care o are doamna academician față de arhivele de folclor**, precizând că această predilecție a d-ei a fost menționată și de colegii antevorbitori. Așadar, în cele ce urmează, se va referi la rolul arhivelor neconvenționale de folclor în culegerea, documentarea și conservarea patrimoniului cultural, menționează că demersul d-ei pune în discuție conservarea și salvagardarea memoriei colective de către arhivele neconvenționale de folclor din Republica Moldova, având drept temei rezultatele obținute de instituțiile similare din România, care au înregistrat pași concreți în acest domeniu ceva mai devreme, motivându-ne esențial și pe noi în demararea unor astfel de acțiuni. Amintește aici arhivele de folclor din cadrul Academiei Române: *Arhiva de Folclor* a Institutului de Folclor și Etnografie „Constantin Brăiloiu”, București, constituită în 1949 în cadrul Institutului de Folclor, în baza aglutinării *Arhivei de folclor fonogramice* a Ministerului Cultelor și Artelor (creată în 1927 de etnomuzicologul Gheorghe N. Georgescu-Breazul [George Breazul]) și a *Arhivei de Folclor a Societății Compozitorilor Români* (condusă de etnomuzicologul, compozitorul și profesorul Constantin Brăiloiu, instituită în 1928); *Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”* Cluj-Napoca (înființată în 1930, sub îndrumarea etnologului Ion Mușlea) și *Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei* din cadrul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”,

Iași (fondată în 1970 de profesorul etnolog Ion H. Ciubotaru). Pornind de la primele consemnări ale vieții și obiceiurilor locuitorilor acestor spații folclorice în jurnalele de călătorie ale vizitatorilor principatelor românești până la colecțiile impunătoare de materiale reprezentative pentru cultura materială și imaterială a poporului român, depozitate în actualele arhive neconvenționale de folclor, sesizăm un îndelungat traseu marcat de reușite, impedimente, evoluții, transformări, adaptări și actualizări continue. Mereu am fost preocupați de faptul ce se întâmplă cu memoria colectivă conservată și cum aceasta ajunge din nou un bun al colectivității căreia îi aparține. Acest lucru presupune, în primul rând, salvagardarea unităților arhivistice prin digitizare, ca o primă conservare, apoi, prin intermediul tehnologiilor multimedia, punerea în valoare și în circuit a materialului digital. Potrivit acad. Sabina Ispas, arhivele de folclor, care teaurizează creația imaterială profundă, sunt instituții acreditate să identifice și să documenteze, să cerceteze și să definească, să teaurizeze și să conserve faptele folclorice autentice în forma lor genuină și constituie recuzita eficientă și obiectivă pentru păstrarea patrimoniului cultural, „strâns legat de memoria colectivă” ca fiind o „componentă importantă a reperelor identitare”. În continuare doamna M. Cocieru insistă asupra celor mai importante aspecte privind funcționarea arhivelor de folclor în viziunea folcloristei acad. Sabina Ispas: crearea documentelor de cultură orală, metodologia aplicată la generarea documentelor, analiza contextelor geo-culturale de proveniență a documentelor, teaurizarea și conservarea documentelor create, valorificarea colecțiilor prin abordare științifică, care să producă antologii de folclor, studii critice, tipologii, albume și volume editate în tehnici audio-vizuale. În viziunea folcloristei, sarcina primordială a instituțiilor deținătoare de patrimoniu cultural imaterial constă în oferirea unor „modele cu valoare de etalon”/„piese sau documente de referință”, necesare definirii patrimoniului imaterial, să consulte și să sesizeze instituțiile cu factor de decizie asupra mecanismului de salvagardare a valorilor, prin stabilirea unor criterii de cunoaștere obiectivă și de promovare adecvată a fenomenelor etnofolclorice. În consecință, implementarea tuturor proiectelor și programelor de conservare specializată de către cercetătorii Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, sub îndrumarea acad. S. Ispas: *Phonoteque. Studii avansate asupra măsurilor de protecție și conservare a colecțiilor din fonotecii/ Advanced studies for protection and conservation measures of audio collection; Linked European Ethnomusical Archives. EthnoArc; Folkloric Multimedia Deposit* etc., au urmărit un scop bine definit, să încurajeze și să faciliteze cercetarea științifică prin identificarea

și optimizarea măsurilor de păstrare a materialelor arhivistice aflate în risc de degradare. Experiențele reușite se datorează și faptului că specialiștii în domeniu au înțeles că posibilitățile tehnologiilor digitale și multimedia sunt vaste, iar promovarea și valorificarea patrimoniului nostru cultural imaterial în format digital pe web e o oportunitate de a spori vizibilitatea și diversitatea culturală a acestui spațiu geocultural. Ba mai mult decât atât, tezaurul național, care e într-o permanentă luptă pentru existență în lumea marilor realizări tehnologice, are o nouă șansă de revigorare în atenția publicului autohton, iar digitizarea acestuia constituie finalitatea reușită a măsurilor de identificare, documentare, conservare, cercetare, transmitere, promovare, recondiționare și punere în valoare a materialului etnofolcloric înregistrat pe teren.

În încheiere, dna Cocieru îi mulțumește foarte mult doamnei S. Ispas pentru această oportunitate de a-i studia activitatea, de a ne bucura de rezultatele pe care le are Dumneaei în vederea conservării materialelor importante pentru cultura noastră, pentru perpetuarea noastră ca națiune. Încă o dată îi mulțumește din suflet pentru faptul că a dat specialiștilor atât de multe studii valoroase și importante mai ales pentru tânăra generație, care încearcă, poate nu în măsura cât de harnică a fost omagiata, să facă și tinerii de azi cercetări de teren, să fie și ei prolifici. Or, dna academician este un exemplu extrem de important și valoros pentru cei tineri și pentru aceasta îi mulțumește și îi dorește și în continuare să aibă multă inspirație, răbdare, energie ca să ducă la bun sfârșit toate proiectele pe care le-a inițiat și urmează să le mai inițieze în continuare.

În intervenția sa, Doamna Ispas îi mulțumește că a vorbit la tema arhivelor de folclor și precizează că este una dintre problemele cele mai importante, cele mai grave ale etnologiei. Poate că, cine știe, vom reuși să organizăm împreună la București o conferință în care să se dezbată problemele arhivelor multimedia de folclor și etnografie. În opinia Dumneaei, este una dintre problemele principale ale domeniilor pe care noi le slujim astăzi și crede că va trebui să fim atenți, exact la momentul oportun... Oricât de performantă este tehnica aceasta modernă... nu crede că putem face o conferință de această importanță în sistem online. Își cere permisiunea, să fie generația asta despre care tot vorbim acum, a anilor '40, și să aibă convingerea că atunci când ai contact față către față și atunci când stai alături și bei o cafea, e mai stimulatив pentru interpretarea și pentru găsirea celor mai bune și corecte căi să rezolvăm problemele. Iarăși, pentru că tot e generația patruzeci, experiența pe care o are, a

văzut foarte multe arhive de folclor, multe și din America, și din Europa, și din Asia și tot mai mult s-a convins că digitizarea nu salvează perfect și din punctul Dumneai de vedere, crede că nu trebuie în niciun fel renunțat la tipărire, crede că forma cea mai bună de conservare este editarea academică, editarea savantă, în care poți să dai tot materialul și imprimarea este nesigură; ei au avut un accident odată cu hardul lor din arhivă și atunci s-a convins că întotdeauna trebuie să existe și sistemul clasic, cel care deja e verificat de mai mult de o sută de ani și care cumva oferă securitate... întotdeauna e bine să ai încă unul și încă unul, și încă unul, dacă se strică unul, ai unul de rezervă... Rezervele e bine să fie și fotocopyate, fotocopiarea iarăși este un sistem bun de conservare, s-a demonstrat că parcurge, trece prin timp și e foarte rezistent. Convingerea Dumneai este că ediția savantă, academică, ediția critică a documentului este cea care-i garantează supraviețuirea și posibilitatea să-l consulți și peste o sută și două, și trei sute de ani. Dar poate că asta este o idee „învechită”. Crede că totuși trebuie să o avem în vedere. De aceea, ar vrea să avem o discuție în cadrul unei conferințe axate exclusiv pe problemele de arhivă și conservarea patrimoniului.

Urmând programul desfășurării conferinței omagiale, cuvânt i se oferă dnei dr Varvara Buzilă de la Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău.

Doamna dr. **Varvara Buzilă** urmează, potrivit programului, să prezinte comunicarea „Relevarea câmpului operațional al culturii folclorice în sistemul universalilor de către academician Sabina Ispas”. Mai întâi de toate, dna Buzilă îi salută, cu dragă inimă, pe toți participanții la această considerare a celei care întruchipează, de câteva decenii bune, dexteritatea gândirii științifice în domeniul evaluării epistemologice a culturii tradiționale. Apoi adresează urări de sănătate omagiatei academician Sabina Ispas cu gândul pliat pe credința populară că în aceste zile cerurile de deasupra Dumneai sunt încă deschise și că tot ceea ce îi dorim se va împlini. În continuare, își amintește că întâlnirea ei indirectă cu cercetătoarea Sabina Ispas s-a produs la 13 septembrie 1991 în cadrul primului Simpozion Național de Etnologie, desfășurat în Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Sighetul Marmației. Discuta atunci cu filosoful Ion Pogorilovschi, primul om de știință din România care venise la Chișinău în ultimele zile ale lui decembrie 1989 și, după întâlniri continui în instituții și familii, devenise un om-simbol. După ce l-a reîntâlnit la Sighetul Marmației, avea mai multă deschidere către el și-l întreba foarte insistent despre idei, concepte, teorii, metode, viziuni aplicate la cercetarea culturii

tradiționale. La un moment dat al discuției lor, îi zice: „Mergem să ascultăm acum o comunicare exemplară în acest sens. Va vorbi o doamnă foarte cărturară, Sabina Ispas, și va deschide mierea ascunsă din fagure”. Precizează că a ascultat atunci cu sufletul la gură comunicarea *Râu de vin și altul de mir, și altul – apă limpejoară*, lucrare publicată în culegerea comună, pe care doamna academician a amintit-o, urmare a acestui simpozion. Avea concept, problematică axată dezvoltării acestuia și un sistem de argumentare ireproșabil. Apoi V. Buzilă menționează că găsea reperele căutate. Ulterior, tot ce a reușit să citească din scrierile acestei cercetătoare s-a situat sub semnul căutării problematicii, conceptelor, viziunilor. Într-adevăr, ipostaza afectivă sporește și dozează perceperea exegeților celuilalt cercetător. S-a gândit că și această percepere poate constitui o problemă de cercetare, fie și lucrativă, pe care a făcut-o activă ca să rezume remarcabila experiență a acad. Sabina Ispas în câteva teze, ușor diferit. Dumneai a remarcat că prin lucrările sale, de altfel, foarte diferite ca temă, așa cum s-a discutat deja astăzi, și ca problematică, sistem de abordare, însă întotdeauna coerente ca viziune. Cercetătoarea S. Ispas optează pentru lărgirea cadrului de referință a fenomenului folcloric cercetat, întâi de toate, în contextul culturii tradiționale precum este firesc, dar și în toate celelalte sfere culturale care dezvoltă relații de comunicare, acoperind astfel un câmp destul de vast, de la sursele cele mai vechi, uneori deductibile și continuând cu cele factologice ale medievisticii, care de fiecare dată sunt discutate critic, maleabil și obiectiv, încât să-și manifeste concludența, la acele special create pentru a surprinde spre neuitare aceste fenomene ori, indiscutabil, la cele special create în cadrul instituționalizării științelor referitoare la cultura tradițională, încât ajunge să discute aspecte ale continuității fenomenului folcloric ca producere și cercetare în era comunicării electronice. Apanajul investigațiilor privind vechimea creațiilor folclorice este colindatul văzut ca ritual, dar și poezia obiceiurilor, legenda populară. Optica pe care o aplică este de cadru referențial. Adeseori lărgirea cadrului ca și elucidarea unor impedimente, care au stat sau au fost considerate ca determinante, au loc în baza logicii, simplu de tot. Exemplu: consideră nepotrivită denominarea unei anume părți a colindatului ca religioasă, pentru că întregul colindat se înscrie în practica religiosului, fiind un ritual, de la Durkheim încoace demonstrat, și, începând de aici, își structurează demersul pe făgașul rămas necercetat. Este modestă atunci când precizează că ține prin scrierile sale să sensibilizeze pe specialiști în speranța că vor acorda atenție deosebită prezenței elementului creștin în formele de manifestare ale culturii populare

românești, pentru că, realmente, trasează problematici în domeniu, le soluționează cu mijloace aflate la îndemâna doritorului de a se aviza și ajunge să fundamenteze domenii de cercetare acolo unde au mai rămas ca spații nevalorificate. Acest context plasează cartea populară într-un raport de complementaritate față de literatura folclorică. Lasă o perspectivă neapreciată deocamdată de relevare a schimburilor culturale dinspre elitele sociale către masele populare și viceversa ori, altfel precizat, în ce mod au reușit membrii unei societăți să valorifice un bun cultural... Crede că acest mod oferă o perspectivă pentru a reconsidera și alte creații populare precum sunt, de exemplu, țesăturile ornamentale, scoarțele, covoarele în ansamblu, dar și cusăturile artistice, costumul tradițional în special, ca opere ale societății fie și pentru anumite perioade istorice, nu exclusiv ale țărânimii, ci ale acestei conlucrări sociale. În opinia Varvarei Buzilă, aceasta este o poziție foarte importantă de deschidere a cercetărilor noastre. Apoi menționează despre doamna S. Ispas că este mereu în căutarea și afirmarea instrumentelor fundamentale de lucru în cadrul cercetării complexității culturii tradiționale, a unui set de criterii de ordonare a cercetării pe potriva cuprinderii fenomenologiei realității. Recuperează, revaluează, revalorizează, își înscrie demersul în această construcție seculară a cercetării și îi conturează noi perspective pe cât de firești pentru viziunea sa mereu întemeietoare, pe atât de paradoxale, la prima vedere, pentru cel care a pus cruce pe fenomenul folcloric prea devreme. Exemplu: mediul de funcționare a folclorului în prezent este mass-media. Zice paradoxală, pentru că s-a discutat despre această relație între fenomenul culturii folclorice bazat pe oralitate până la un anumit moment al devenirii sale, care pierde teren anume în fața proceselor de informatizare. Operarea cu un instrumentar al terminologiei tehnice, strategice, capabile să instaureze rigorile în cercetare la nivel național și internațional îi este proprie, la fel ca și încadrarea culturii folclorice în albia ei firească în care a apărut și a funcționat – cea a comunicării, a unei comunicări bazate pe legități, care i-au dat posibilitatea să-și realizeze rosturile sociale, întâi de toate, întemeietoare, capabile să articuleze structurile acestei societăți, să le găsească loc și parte de responsabilitate în marea conlucrare a memoriei colective pentru care lucrează, memorie despre care cercetătoarea Sabina Ispas reiterează că funcționează în limitele a 150-200 de ani. Doamna Buzilă face aici precizarea că are în vedere memoria unui fapt istoric sau a unui fapt de altă natură, pentru că instrumentarul cu care operează cultura tradițională îi asigură un continuum mult mai mare, așa cum va demonstra cercetătoarea în scrierile sale. Acest instrumentar,

văzut ca sistem de operare în cadrul altor sisteme, relevă temeuri, esențe, dar și procesualitatea acestei culturi. Vitezele contează atât în cadrul constituirii, agreării, performării anumitor forme, genuri, specii, dar și în cadrul marginalizării, desemantizării, destructuralizării sau a readaptării vechilor nuclee la realități mai viabile. Folclorul este una dintre categoriile universaliilor și, examinat ca atare, el este deci propriu tuturor colectivităților umane, inclusiv celor care se află la un stadiu întârziat al dezvoltării, dar și celor care trăesc în condițiile unor societăți dezvoltate. Este studiat ca un sistem deschis, format din mai multe sisteme sau structuri comunicante interrelaționate. Crearea, ordonarea, publicarea surselor prin afirmarea unei viziuni înalt științifice face aprecierea metodelor de înregistrare, conservare și valorificare a creațiilor folclorice ca un garant, ca o moștenire sigură a trecerii unei națiuni prin timp istoric, este un alt atu al acestei cercetătoare. Face lianturi între această zestre multiseclară și contemporaneitate, contribuie la sincronizarea, trăirea pe viu, la asumarea acestor valori de către societatea românească pentru a-i rostui locul merituos în conlucrarea altor națiuni, contribuie la receptarea operei folcloristicii românești în lume prin abilități strategice, în opinia Varvarei Buzilă, proprii doar cercetătoarei Ispas. A soluționat foarte multe probleme pe care și le-a asumat cu maximă responsabilitate. În același rând, a formulat noi probleme de cercetare pe care le-a lăsat cu multă generozitate ca pe cărări sau ca pe drumuri pentru alți cercetători atenți la text și la context. Doamna Buzilă precizează că au colaborat la fundamentarea câtorva dosare de candidat UNESCO despre care a amintit doamna acad. Sabina Ispas și, la fel ca și în septembrie 1991, a ascultat-o cu sufletul la gură și a avut și are și astăzi de învățat că această omagiere s-a transformat într-o conferință *Sabina Ispas și ceilalți cercetători*. Varvara Buzilă menționează ca a adus ca exemplu arsenalul instrumentarului său și puterea rigorilor sale de gândire științifică ori de câte ori a intrat în polemici cu masteranzii, doctoranzii sau chiar cu cercetători formați, care acceptau ideea sau chiar o susțineau că universul folcloric sau cultura tradițională este pe cale de dispariție și că nu au viitor. Dimpotrivă, dumneaei are certitudinea că poate începe o nouă etapă în cercetarea acestora acum când dispunem de corpusuri de documente bine întocmite cum înainte-mergătorii noștri nu au dispus, că acestea au rol de surse obiective, când există un nivel avansat cu modele de cercetare în care și-au înscris eforturile sute de cercetători și, ceea ce este foarte important, acei care preiau spre gestiune științifică domeniul sunt mult mai privilegiați tocmai pentru că au la îndemână aceste realizări. Doamna Buzilă crede că multiplele contribu-

ții ale academicianului Sabina Ispas la perpetuarea cercetărilor folclorice, etnologice au avansat școala românească din domeniu la un înalt nivel teoretic, facilitându-i șansa istorică de a face parte din conștiința socială actuală.

În finalul prezentării, dna Buzilă i se adresează omagiatei Sabina Ispas urându-i să aibă tot binele cântat în colindele noastre.

Urmând dialogul, omagiata acad. S. Ispas îi mulțumește mult și menționează că doamna Buzilă este foarte des prezentă în memoria ei. Au lucrat, au colaborat foarte frumos, s-au înțeles, dacă doamna Buzilă mai ține minte, uneori au stat de vorbă îndelung. Omagiata mărturisește că a admirat competența și luciditatea cu care Dumneaei privește fenomenul, fenomenele, de aceea chiar îi mulțumește doamnei Varvara Buzilă pentru prezență la această omagiere a personalității sale. Omagiata Sabina Ispas recunoaște că se gândea puțin mai devreme că, în situația în care e pusă Dumneaei acum, cel mai bine e să se gândească că nu e vorba despre Dumneaei, că, în general, oamenii trebuie să vorbească despre bine când tu te așezi acolo în centru sau cineva te pune, dar atunci tu trebuie să te gândești că nu tu ești persoana aceea, ca să poți să devii cât de cât obiectivă. Adresându-i-se iarăși doamnei Varvara Buzilă, doamnei profesoare, Sabina Ispas precizează că e o deosebită bucurie să o revadă, chiar și așa pe geam, chiar și o bucățică, atât cât este în speranța că se vor putea întâlni față către față. Dumneaei și-ar dori să facă un proiect cu specialiștii din Republica Moldova, un proiect în care să intre și metodologie, să intre și conceptele fundamentale pe care le folosesc, pentru că are convingerea că asta cumva lipsește, să folosească limbajul savant comun și pentru asta ar trebui să se întâlnească și să facă niște schimburi de idei. Există acest schimb interacademic, e adevărat, e pandemie. Poate că vor reuși cumva să se reunească pe bucățele mai mici și să se vadă, și să se bucure de gândirea creatoare și, mai ales, de eleganța cu care pot să vină în întâmpinarea evoluției, progresului, procesualității cât mai active a fenomenelor care, îi pare rău, indiferent ce vor spune cei care îi privesc ca pe interpreții cei care performează la mass-media și cei care creează antrent la diverse manifestări, ei sunt altceva. Știe că este foarte greu să-i convingi pe unii dintre cei care se ocupă de științele dure sau chiar cei care se ocupă de istorie și teoria literaturii sau de literatura universală, e foarte greu să-i convingi că ei au nevoie de informație multiplă, că meseria lor e să vadă mecanisme, să vadă evoluția fenomenelor, să le identifice, să vadă ce se întâmplă în lume, ce se întâmplă cu ei. E greu de făcut aceasta. Și atunci, dacă au un limbaj comun, crede că au și mai mare câștig de cauză. „Unde-s doi, puterea crește/ Și dușmanul nu sporește”.

În continuare, cuvântul îi este oferit colegei noastre de la Institutul de Filologie Română „Bogdan P.-Hasdeu”, dei dr. **Tatiana Butnaru**, pentru aprezenta comunicarea *Concepte și embleme culturale în cercetarea creației populare (în viziunea Sabinei Ispas)*.

În luarea sa de cuvânt dna Tatiana Butnaru precizează că în cele ce urmează se va referi la activitatea de cercetare a unui folclorist consacrat care, într-un fel sau altul, se asociază cu munca de valorificare a tezaurului estetic popular, este expresia unor îndelungi eforturi creatoare în promovarea valorilor autentice ale spiritualității autohtone. Neîntrecute frumuseți, imagini de o adevărată măiestrie artistică înșirate în piatra rară a cuvântului, datini și tradiții elucidate în mai multe exegeze – toate acestea, luate împreună, alcătuiesc o pagină importantă în contextul folcloristicii contemporane pentru a exprima cu deplină certitudine, așa cum scria la timpul său cunoscutul scriitor român Vasile Voiculescu, „muzeul sufletului nostru este în folclor”.

Tatiana Butnaru notează că are în vedere niște etape de referință pe care le-a parcurs folcloristica românească în răstimp de mai multe decenii alături de niște cercetători consacrați în activitatea lor de valorificare a creativității populare. Or, lucrările Domniei Sale, studii, monografii, culegeri tematice, antologii de texte etnofolclorice constituie un veritabil muzeu al folcloristicii contemporane și vor deschide în același timp niște perspective novatoare în procesul de studiere a creației populare orale. Abordările și aserțiunile concretizate în numeroasele studii etnologice, cum ar fi: *Lirica populară de dragoste, Cântecul epic-eroic românesc în contextul sud-est european, Studii de etnografie și folclor, Etnologie românească* și multe altele, sunt relevante și pot fi apreciate în dependență de codul etic al poporului, poziția înțeleaptă a acestuia față de esențele primordiale ale vieții, față de fenomenele din natură, trecerea ireversibilă a timpului. Inițierea în actele ritualice fundamentale ale spiritului popular își vor găsi expresie prin suprapunerea diferitor straturi culturale concentrate pe niște niveluri de percepție mitico-folclorică, acestea găsindu-și realizare în dependență de anumite concepte sau embleme culturale elucidate în baza unui material etnologic variat, concretizat fie prin niște incursiuni despre semnificația unor balade sau în procesul de interpretare a diferitor legende, colinde, cântece eroice, precum și alte fenomene folclorice. Doamna acad. Sabina Ispas ne propune un sistem folcloric normativ care poate fi acceptat drept emblema vieții spirituale de epocă a preocupărilor de cercetare a unei întregi pleiade de folcloriști. Doamna Butnaru precizează că dacă se referă la balada populară, specia față de care omagiata de astăzi manifestă un

indiscutabil interes, trebuie evidențiate două embleme culturale ce se regăsesc îndeosebi în *Meșterul Manole* și *Miorița*, apreciate de cercetătoarea omagiată, cu justificat temei, alături de alți specialiști în domeniu, drept capodopere universale ale spiritualității românești. Atenția poate fi orientată în special la lucrarea *Studii de etnografie și folclor* unde se face referință la un material factologic de un indiscutabil interes. Importanța speciei baladei populare pentru cultura românească este dovedită, așa cum subliniază Sabina Ispas, în coordonatele spațiale și temporale ale celor două studii fundamentale de geografie folclorică: *Miorița: tipologie, circulație, geneză, texte* semnat de Adrian Fochi și, pe de altă parte, lucrarea *Meșterul Manole: contribuție la studiul unei teme de folclor european* de Ion Taloș. Această documentare se manifestă prin abordarea competentă a unor probleme cu caracter novator marcate de spiritualitatea milenară, care implică ridicarea omului la o dimensiune simbolică. Sensurile de luciditate mioritică, conjugate cu rosturile personalității creatoare, se bazează pe cadrul vizionar al unor corespondențe estetice de constituire etnică. Ideea dănuirii românilor prin istorie s-a cristalizat în *Miorița* și se menține prin harul meșterului Manole, prin aprofundarea unei experiențe milenare cu deschidere spre universalitate. Balada *Meșterul Manole* este receptată ca „Expresia profundă a acestui corp mistic care este biserica biruitoare întruchipată printr-o sintagmă familiară creștinismului ortodox.” citează doamna Butnaru. Desăvârșirea unei opere de artă va include ideea de sacru, de sublim și de frumos – categorii estetice care, în același timp, mai semnifică și ideea generalizată de neam. Se are în vedere, în această ordine de idei, cultul strămoșilor „recunoașterea lor, comemorarea și actualizarea actelor lor sacrificiale, reprezentată prin biserica construită de meșterul arhitect Manole”, citează Dumneaei. Ideea este vehiculată într-un articol publicat, dar și într-un volum omagial consacrat folcloristului Ion Taloș. La rândul său, balada *Miorița* este receptată drept expresia lirică a dragostei responsabile, nevoia omului de cunoaștere, a asumării responsabilității față de aproapele din preajmă, a acceptării pozitivului și negativului ca posibile rezolvări ale stărilor conflictuale. Prin prisma acestor două capodopere universale sau embleme spirituale ale creativității populare, cum au fost nominalizate, ar putea fi apreciate mai multe specii și categorii folclorice, cărora li se alătură și alte fapte culturale, prin care patrimoniul estetic românesc se regăsește plenar. Gândurile și aserțiunile exprimate de autoarea acestor comentarii denotă o viziune de ansamblu față de tradiția culturală românească, unde sunt propuse informații pertinente pentru a face o delimitare în contextul preocupărilor

sale de cercetare, de aprofundare a unor stereotipuri și concepte culturale de specii folclorice majore, așa cum le numește Domnia Sa, acestea fiind încadrate în sistemul estetic nominalizat. Dacă balada este apreciată drept o specie ceremonială, opinie de altfel discutabilă, atunci colinda este rituală și descinde mai mult din tradiția sărbătorilor de iarnă, atunci când Dumnezeu suprapune lumina cu întunericul, ceea ce dă naștere polarității existențiale a universului. Emblema spirituală a acestei lumini primordiale este Dumnezeu, iar ritualul colindării se înscrie în practicile tradiționale creștinești, subliniază Sabina Ispas. Colindele sau fenomenul colindatului asigură dialogul cu divinitatea și se vor menține la nivelul detașării de lumea cotidianului și subordonării acestuia față de sfera de influență universală. Conotația creștină a sensurilor aprofundează nuanțarea diferitor tărâmurii ontologice, determină transfigurarea unui anturaj de valori condensat până la saturație de ideea sacralității, de lumină și căldură sufletească, atunci când „trupul dispersator de lumină al noului-născut din ieslea de la Betleem devine un coordonator al universului și asigură desăvârșirea noastră sufletească... Așa-zisa ofertă de embleme, asigură interpretarea unei comunicări permanente cu divinitatea, ceea ce ne oferă o deschidere către o lume primară, superioară prin însăși esența ei, este lumea mitului și a transcendenței cosmice, a valorilor perene ale umanității aprofundate prin folclor, necesare pentru cultura viitorului cu grija pentru valorile culturii profunde imateriale. În toate studiile, lucrările, investigațiile doamnei acad. Sabina Ispas persistă multă lumină și căldură, seninătate și jubilație sufletească, amintind parcă un subtext din *Imnele bucuriei* de Ioan Alexandru, de unde survine arderea interioară a unui cercetător consacrat, ceea ce ne determină să indicăm o anumită modalitate de comunicare dintre om și univers, adică subordonarea lor reciprocă față de aceleași legități de influență universală. Eseul *Embleme sau stereotipii. Pledoarie pentru o abordare diversificată a culturilor orale* constituie o lucrare de referință, unde fenomenele etnofolclorice despre datinile și obiceiurile noastre străbune sunt privite într-un context universal. Ele se îngemănează cu dimensiunile estetice și filosofice ale sufletului popular, cu o matrice stilistică constituită de secole și perpetuată prin timpuri și generații pentru a dezvălui modul de a cugeta al poporului, ontologia sa existențială, filosofia trăirii – marcată de marele ascensiuni ale spiritului omenesc în permanenta căutare a identității sale create. Sunt propuse spre interpretare și analiză niște valori sacre prin însăși esența lor, amplasate în palmaresul sărbătorilor noastre tradiționale dintr-o perspectivă proprie, mitologic-creștină, fiind apreciate drept întruchiparea iu-

birii divine, lumină din lumină ce iradiază într-o bogată gamă de reprezentări populare.

Activitatea doamnei academician în domeniul profesat poartă, poate, o semnificație de monografie spirituală, mesajul căreia este orientat pentru a dezvălui o lume arhetipală, marcată de ritmurile primare ale existenței sale, care este o lume creată pentru om unde întâlnirea cu Dumnezeu se manifestă dintr-o perspectivă proprie, mitologic-creștină, și determină rangul acestuia înaintea Demiurgului. Versată în contextul anumitor probleme de religie și cultură, Sabina Ispas face niște mărturisiri relevante și încearcă să ne ducă spre miezul filosofiei populare, spre funcția manifestării experimentării sacralului, cu alte cuvinte, spre epifanie și sacrament. Aici cercetătoarea precizează că, în această ordine de idei, se poate argumenta prezența mai multor texte, informații, studii, materiale de arhivă unde, sub o formă sau alta, și-a găsit expresie dimensiunea sacră a evenimentului confirmat, în special în realizările de ultimă oră ale folcloristei și care orientează cititorul în itinerarul unui spectacol ceremonial marcat de o profundă inițiere biblică, acolo unde se prefigurează triumful luminii asupra haosului și, pe această cale, se instituie principiul superior de existență ce unifică lumina cu întunericul după noaptea olfică. Mediarea luminii, omniprezentă aproape în toate descrierile etnografice, este orientată spre o concepție apropiată de miezul filosofiei populare, așa cum sesizăm prin comentarea mai multor fenomene folclorice, colinde, legende biblice apocrife. Preocupată de viitorul culturii populare, doamna Sabina Ispas vine cu îndemnul să fim mai aproape de patrimoniul nostru imaterial, să ne protejăm valorile spirituale, să le menținem într-un sistem modern și deschis cu o durată sigură în timp or, așa cum se relatează într-un interviu oferit pentru presa din Basarabia „Folclorul este sistemul de sisteme al viețuirii noastre”. La ceas aniversar, când fulgii de nea fac horă în jurul universului și se îngemănează cu ecoul de colinde și plugușoare, venite parcă din necuprinderea cosmică, de acolo de unde se profilează dimensiunea monumentală a geniului popular, îi urează omagiatei de astăzi sănătate, inspirație în munca de valorificare a tezaurului folcloric și tradiționalul „La mulți ani!” – își încheie prezentarea dna Butnaru..

Doamna Sabina Ispas, la rândul ei, îi mulțumește mult doamnei doctor Butnaru și menționează că e un mare câștig această întâlnire a noastră, pentru că dumneaei s-a citit cumva prin comentariile colegilor de diverse generații și diverse formații și a rămas surprinsă să constate că uneori pot fi descifrate chiar și gândurile ascunse sau acele nuanțe criptate. Fiecare dintre noi, pro-

tabil, atunci când scrie, are și niște subtexte pe care nu le scoate întotdeauna la iveală, dar care, în anumite contexte, pot să fie descifrate și citite în chei neașteptate. Apoi precizează că recunoaște că doamna Butnaru a citit niște chei care închideau sau, credea Dumneaei, că sunt mai greu de descifrat. Într-adevăr, în câteva dintre intervențiile sale asupra unor piese la care ține deosebit și despre care niciodată n-a scris atât cât ar fi vrut să scrie, și crede că nu va mai avea timp să completeze ceea ce gândește Dumneaei despre cele două capodopere *Miorița* și *Meșterul Manole*, care au fost mult-mult denigrate într-o perioadă de 10-15-20 de ani și care acum sunt lăsate, din fericire, într-o stare de indiferență din partea criticii și a analiștilor, ceea ce este foarte bine. Atunci când ele au fost interpretate tendențios, a suferit foarte tare, pentru că și-a dat seama ce înseamnă mânuirea rău intenționată a unor valori culturale pentru persoanele care nu au suficientă informație pe un domeniu. Într-adevăr, *Miorița* și *Meșterul Manole* vor continua să fie niște embleme pentru spiritualitatea românească și sarcina noastră ar fi să le actualizăm de fiecare dată, pentru că fiecare generație sau fiecare deceniu poate să aducă o șansă de a interpreta creativ mesajele încifrate în cele două capodopere.

În final ul conferinței omagiale intervine domnul Vasile Chiseliță și mulțumește organizatorilor pentru oportunitatea oferită de a participa cu o succintă alocuțiune la conferința de omagiere a doamnei acad. Cornelia Sabina Ispas, personalitate marcantă a vieții culturale și științifice românești și internaționale. Precizează că nu știe cine mai participă din partea colegilor de la Institutul Patrimoniului Cultural de la Chișinău, Dumnealui însă a primit o reală satisfacție să-i revadă și să-i reaudă pe colegii de breaslă de la Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București și din alte instituții universitare și de cercetare într-o perioadă dificilă de comunicare directă, neintermediată. Totodată, trebuie să mărturisească faptul că simte o mare jenă din cauză că nu a putut să dea curs, din motive personale obiective, solicitării de a scrie o mențiune aniversară despre doamna acad. Sabina Ispas, căreia îi poartă la modul cel mai sincer tot respectul și binecuvântata grațitudine pentru deschiderile instituționale generoase și magistrale, oferite de Domnia Sa în calitate de director al Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” din București atât grupului de cercetători de la Academia de Științe a Moldovei, reprezentând Institutul Patrimoniului Cultural și Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”, cât și dumnealui personal cu ocazia invitațiilor de participare la mai multe ediții ale Colocviilor Brăiloiu, cu ocazia elaborării dosarului comun pentru UNESCO, dedicat elementului

exponențial al patrimoniului cultural imaterial, colindatul în ceată bărbătească, dar mai cu seamă în cadrul definitivării și derulării proiectului interacademic cu tema *Procese de modernizare a patrimoniului cultural imaterial din România și Republica Moldova: fenomenul folclorismului și creația tradițională muzicală și literară*, proiect care s-a desfășurat în perioada anilor 2008-2011. Apoi constată cu satisfacție că această colaborare a fost o experiență minunată de colaborare și coeziune profesională între cercetătorii de dincoace și de dincolo de Prut, datorată, în primul rând, deschiderii excepționale din partea doamnei acad. Sabina Ispas, o deschidere care s-a soldat cu mai multe beneficii mutuale de ordin metodologic și euristic, printre care ar evidenția următoarele: 1) documentarea stadiului actual al evoluției unor elemente de patrimoniu cultural imaterial cu accent special pe cultura tradițională din zona codrului din Basarabia, astăzi Republica Moldova, zonă care fusese cercetată fonografic pentru prima oară cu peste 80 de ani în urmă de către Constantin Brăiloiu; 2) înregistrarea audio și video în format digital a interviurilor, relevelelor (...), dialogurilor cu purtătorii moștenirii culturale din comunele Mileștii Mici (Ialoveni), Feștelița (Ștefan Vodă), Lozova și Căpriană (Strășeni), Ciuciuleni (Hâncești), suburbiile Chișinăului Durlești și Ciorescu, comuna Măgdăcești (Criuleni), orașul Drochia, inclusiv orașul Chișinău, dar și orașul Brăila și comuna alăturată; 3) teaurizarea arhivistică simetrică și bilaterală a bogatului documentar acumulat în cadrul proiectului; 4) edificarea unei importante baze de materiale pentru cercetarea etnologică, etnomuzicologică și antropologică a fenomenelor privind moștenirea culturală tradițională la etapa actuală; 5) consultarea fondului arhivistic păstrat la Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române; 6) schimbul de experiență științifică dintre cercetătorii de la instituțiile de specialitate reprezentând ambele părți și 7) crearea unui forum științific reprezentativ în perspectiva colaborării viitoare bilaterale a specialiștilor din instituțiile academice de cercetare.

Acestea fiind spuse, dl Vasile Chiseliță cere permisiunea să-i transmită doamnei acad. Sabina Ispas cele mai frumoase urări de bine, sănătate, creativitate, forță de muncă, binemeritata satisfacție a realizărilor și bucuria recunoștinței generațiilor.

În cuvântul de răspuns adresat dlui Chiseliță, Doamna acad. Sabina Ispas menționează că au colaborat foarte frumos și vor colabora și în continuare. Abia așteaptă să-l revadă și să stea puțin de vorbă, remarcând, totodată, că întotdeauna s-au înțeles foarte bine și colegii Dumneaei îl iubesc foarte mult și-l invită să publice la ei.

Cu această ocazie, Doamna academician Ispas lansează următorul apel: *Toată lumea este rugată, dacă are disponibilitate, dacă consideră că este oportun, dacă dorește, dacă îi place, roagă să trimită materiale atât pentru „Journal of Ethnography and Folklore”, sigur într-o limbă străină, dar și pentru „Anuarul Institutului de Etnografie și Folclor”, acestea având întotdeauna deschise paginile pentru colegii de la Chișinău și întotdeauna au publicat cu multă bucurie și mereu se străduie ca revistele Institutului de Etnografie și Folclor al Academiei Române să fie de calitate cât mai bună.*